

HOLOCAUST MAGYARORSZÁGON SOROZAT

**Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének
történetéhez**

**/Iratok a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
levéltárból/**

NO 475

„Állományellenőrzés.”

2014 MARE 06

Kiadja a Magyar Auschwitz Alapítvány - Holocaust Dokumentációs
Központ Bp. 1994. Szita Szabolcs tudományos vezető

„Állományellenőrzés.”

2009 APR. 17

Összeállította és a bevezetőt írta Nagy Ferenc

Az Előszót írta és a sorozatot szerkesztette Ságvári Ágnes

Olvasószerkesztő Sz. Benedek Ágnes

Ez a füzet a SOROS ALAPÍTVÁNY és a KOPINT-DATORG Rt.
támogatásával készült.

**Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének
történetéhez**

**/Iratok a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
levéltárból/**

Sz-Sz-B Megyei
Levéltár Szakkönyvtára

00009952

[1995]

40 475

m.

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

10 162

Tartalom

Előszó	6
A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei zsidóság történetéből.....	12
Dokumentumok	21
Statisztika a városi képviselőtestületben helyet foglaló zsidókról.....	21
A törvények szerint zsidóknak büntetőjogi felelősségük tudatában "zsidófajnak" kellett vallaniok magukat	22
Választmányi tagság megszüntetése	23
Nyilatkozat a származásról.....	24
Zsidóbirtokok kiosztása Kisvárdán.....	24
Egyes községek akadályozzák a zsidó birtokok "átengedését"	26
Az ONCSA Kisvárdán házhelyeket igényel	27
A zsidótulajdonú kisvárdai szeszgyárat helyi gazdák kiigénylik	28
A tulajdonosokat kényszerítik állatállományuk eladására	28
A zsidók kifosztása és megalázása	30
A Belügyminiszter utasítására Kisvárdán a Hitközség összeírja a helybeli zsidókat.....	33
Baky belügyi államtitkár rendelete a gettósításra.....	34
Akció gyűjtőtábor felállítására	35
A kisvárdai Zsidó Tanács.....	36

Feljelentés értéktárgyaikat be nem szolgáltató zsidók ellen	37
Vitézi Székbeli tagság mentesít a zsidótörvény hatálya alól	38
A nyíregyházi polgármesteri hivatal előírásai a gettó felállításáról	39
Kényszerű lakáscsere zsidó lakás közbeiktatásával.....	40
A zsinagóga kegytárgyai.....	41
"Őrizetbe vett" értéktárgyak.....	42
Visszaélés zsidó lakások igénybevételénél	43
Mátészalkán zsidó szabónál "őrizetbe vett" tárgyak.....	44
P.J.-né mátészalkai lakostól őrizetbe vett alábbi tárgyak	45
Zsidó birtokok felosztása	47
Az ügyvédek névjegyzékéből törli a zsidókat az Ügyvédi Kamara	48
Zászlósnak juttatja az "átadó bizottság" egy zsidó özvegyasszony lakását, holmiját	49
Bizonyítottuk hűségünket nemzetünkkel szemben.....	50
A malomnak örölni kell!.....	52
Büntetik az emberséget.....	53
Gettóban lévő szakmunkások kijárási kérelme	55
Munkáskéz kellene	56
Egy utolsó jajkiáltás.- Hadd maradhassanak szülővárosuk gettójában.....	57
A zsidó egyesületek feloszlatása	58

A zsidóüldözés ellen tiltakozó főispán felmentését kéri.....	59
Előállnak a fogatok.....	59
A szállítás költségei.....	60
A szatmárnémeti gettó tüzelőanyag igénylése.....	61
Panasz a jegyző ellen ruhaosztás ügyében.....	62
Zsidó írók műveit bevonják.....	62
Német alakulatok elszállásolása üres zsidó lakásokba.....	63
Zsinagógák "hasznosítása".....	64
Néhány tétel az aranyleltárból.....	65
Zsidó vagyontárgyak igénylése.....	66
Az asztalosmester szerszámokat kér.....	67
A gettó élelmezése.....	67
Kimutatás ópályi zsidó lakások kiutalásáról.....	68
Zsidó üzletekhez vállalati vezetők kinevezése.....	69
Zsidó vagyontárgyak értékesítése Nyíregyházán.....	69
Kimutatás a Kisvárdán lezárt zsidó üzletekről.....	71
Gazdátlan vagyontárgyakról.....	72
Részletek Nyíregyháza város 1948. évi halálozási anyakönyvéből (Az anyakönyvben 474 elhunyt zsidó lakos adatai szerepelnek.).....	74
Irodalom.....	86

naponta más korlátozással sújtottak e magárahagyott tömeget. A cselekvőképes zsidó férfiakat eltávolították, az országban maradtak mozgását meggátolták. Az öregek, nők, gyermekek kiszolgáltatottsága teljessé vált. A lakosságot megfélemlítették. Az üldözötteket az információktól elzárva, állampolgári, emberi jogaitól megfosztva, megalázva, fizikai létükben is korlátozták. A tényleges megsemmisülés kilátása mégis hihetetlennek tűnt - és ezért válhattak engedelmes áldozatokká. Történt mindez akkor, amikor a világban a II. világháború már a vége felé járt. Az izraelita és más felekezetekhez tartozó, "zsidófajúnak" minősített magyar emberek százezrei legalább pusztá életük fenntartásában reménykedtek, - hiszen a tömeges gyilkosság a józan ész számára hihetetlennek tűnt, - ám mégis bekövetkezett....

A Holocaust Magyarországon c. kiállítást Fodor Gábor, a magyar kormány kultuszminisztere nyitotta meg, akinek ez volt egyik első hivatalos megnyilvánulása. Beszédében kijelentette, hogy a Magyar Köztársaság minden állampolgára egyenlő. Az a kormányzat pedig, amely vallásuk, származásuk, politikai meggyőződésük és életformájuk alapján állampolgárait a pusztulásba küldte, a magyar történelem folytonosságát szakította meg, a magyar alkotmányosság ellen vétett. Az áldozatokat a magyar nép veszteségének tekintette. A Holocaustról való megemlékezést tartotta méltó fórumnak arra, hogy kormánya nevében a kisebbségek védelmét vállalja, a faji, vallási megkülönböztetést és a "hagyományos" antiszemitizmust az Alkotmányba ütköző politikai megnyilvánulásnak minősítse.

A ma élő nemzedékek feladata tehát a teljes történelmi igazság feltárása - mivel ez a gyógyulás egyetlen hatékony eszköze. Jelen sorozat éppen e valóban történelmi feladatnak a megoldásához kíván hozzájárulni a maga eszközeivel. Egyetlen célt tűz maga elé - az 1938-as és az azt követő zsidótörvények végrehajtását, helyi megvalósítását kíséri nyomon, főleg az 1944. évből A "végleges megoldásra" törekvő Sztójay-kormány és az intézkedéseit

támogató társadalmi erők tevékenységét a helyszínen mutatja be. Nem elsősorban az elnyomás, az anyagi kifosztás, megalázás tényeit idéztük, hanem a legfontosabbról emlékezünk: arról, hogy e korban milyen olcsó volt az emberélet és azt a körülményt, hogyan emelkedett az embertelenség állami szintre.

* *

Meggyőződésünk, hogy a dokumentumok a maguk pontosságában és nyers realitásban önmagukért beszélnek.

Tudtuk, - noha fájdalmas volt ezzel szembenéznünk - hogy 1944-ben a magyar közigazgatás több, mint 287.000 alkalmazottja beleértve a rendőrség, pénzügyőrség és csendőrség állományát is - személyre való tekintet nélkül és mint kötelességtudó köztisztviselő valamilyen formában részt vett a helyi zsidóság kiirtásának előkészítésében. Együttműködőkre talált a konzervatív és jobboldali társadalmi szervek, a vagyonéhes egyének és gazdasági tömörülések hálózatában. A kormány eredetileg más funkciókra létesült intézményeket is bevont a végrehajtásba, mint pl. az Értelmiségi Munkanélküliek Kormánybiztossága, Településügyi Hivatal, Vitézi Szék stb. S bár a zsidóüldözés nyíltan bevallott cél volt, mégis több szervezetet fedőnévvel működtetett (pl. Közjóléti Szövetkezet, ingatlanok elosztására, "Nemzetközi Beraktározási És Szállítmányozási Kft." bevagonírozás szervezésére, stb.).

Dokumentumsorozatunk a magyar közigazgatástörténet feltárását is szolgálja. Lélekzetelállítóan véres története a gépezet pontos működésének, a tisztviselők és egyes csoportok embertelenedésének, a jogtalan és korlátlan vagyonszerzés antiszemitizmust gerjesztő és közerkölcsöt züllesztő hatásának.

A törvények, előírások, minisztertanácsi jegyzőkönyvek, népbírósi és későbbi bírósági felelősségrevonások központi anyagai igazán meggyőzővé a helyi adatkiegészítéssel válnak. Országos történet ez - az ország ezernyi helysége történetének szomorú fejezete.

* * *

A zsidóság története megyénként, településekként különböző volt, de mindenütt szervesen illeszkedett életük a társadalmi-gazdasági-kulturális folyamatokba. A bevezetők erre az összefüggésekre utalnak, anélkül, hogy külön részletes tanulmányok írását vállalták volna fel. Ehhez kapcsolódóan a megadott irodalom sem több, mint tájékoztató jellegű válogatás.

Volt, ahol a jobb megértés érdekében két iratot összevontunk, - ezt jeleztük. Volt ahol rövidítést eszközöltünk, de kizárólag azokban az esetekben, amikor a szöveg ismétléseket tartalmazott, vagy olyan részleteket, amelyek tárgyunk szempontjából mellőzhetőek voltak. Esetenként - bár a tiszteletadás megkívánta volna - a meghurcoltak neveinek felsorolásától el kellett tekintenünk. Másutt viszont tudatosan töröltük a teljes nevet. Jóllehet a személyi jogok védelme és a levéltári kutatási korlátozásokra vonatkozó tilalom általában 50 év múltán feloldást nyer, - azoknál, akiket erkölcsileg súlyosan elítélendő cselekedetek terheltek, a nevek kiírását elhagytuk.

Hiába is keresnénk Bereg-megye kivételével az 1940 után megnagyobbodott ország területéről zsidóüldözésre vonatkozó iratokat. Sajnos, az iratanyag egy része mindmáig kallódik. A bécsi döntések után már 48 órán belül Szlovákiában, Bácskában, Észak-Erdélyben és Kárpátalján életbeléptek a zsidó törvények, a végrehajtó közegeket külön intézményekkel erősítették meg.

(Kárpátaljai kormánybiztosság, Erdélyben felállított csendőrőrsök, stb.) Az iratok az illetékesség okán az 1947-es Párizsi Békeszerződések rendelkezéseinek értelmében a szomszédos országok illetékes levéltáraiba kerültek. Ezek feltárása és az összesítés még várat magára.

Nem embereket akartunk el, vagy megítélni, hanem egy rendszert, amely önmaga fenntartása és nacionalista céljai érdekében, valódi külpolitikai érdekeit és saját állampolgárait feláldozta.

Ha a Magyar Auschwitz Alapítvány Holocaust Dokumentációs Központja éveken át folytatott csendes és szívós munkájával nem ad biztatást, szervezési tapasztalatát nem bocsájtja rendelkezésünkre - jelen kiadványsorozat nem láthatott volna napvilágot. A Soros Alapítvány érdemeit sokan és sokszor méltatták, a magyar levéltár és oktatás ügyével azonban különösen szoros és már hagyományossá vált kapcsolata van. A Soros Alapítvány annakidején a 70-es években a magyar levéltárak másoló és számítógépes kapacitással való felszerelésében, s ezáltal a magyar levéltárügy korszerűsítésében jelentős szerepet vállalt.

A magyar kultúra és oktatásügy fejlesztésében az alap kutatások, kézikönyvek, tudományos segédeszközök létrehozása a legdrágább foglalatosság és legkevésbé kecsegtet jövedelemmel. A Soros Alapítvány nagyvonalúan ennek a tevékenységnek a szponzorálását vállalta, ezért érdemei elévülhetetlenek. Kiadványunkat is ilyen segédanyagnak tartjuk, szerény hozzájárulásnak a magyar köznevelés ügyéhez.

Reméljük, hogy "A Holocaust Magyarországon" sorozat eléri célját, a magyar önismeret elmélyítését és hozzájárul egy új, előítéletektől mentes szabad, demokratikus nemzedék felnövekedéséhez.

Személyes köszönetemet fejezem ki a J. and O. Winter Found of the Graduate Center of the City University of New York-nak a Holocaust gyűjtemény létrehozásához nyújtott támogatásáért.

Budapest, 1994. augusztus 7.

Ságvári Ágnes

*

A szerkesztői utalásokat szögletes zárójelben adtuk meg. A dokumentumok szöveghűek, ezért a régi helyesíráson nem változtattunk.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei zsidóság történetéből

"Mi az ember hivatása?
Jót tenni, amíg van hatása,
hisz az ember Isten mása.."

(Részlet a Nagykállói Szent Egylet /Chevra Kadisha verses prózában íródott alapító leveléből)

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye csaknem 40.000 embert gyászol. Felnőtteket, gyermekeket, magatehetetlen öregeket. Iparosokat, kereskedőket, kétkezi munkásokat, orvosokat, mérnököket, tanítókat, akik a megye társadalmi-gazdasági életének megbecsült tagjai voltak. Honfitársainkat a 48-as honvédek unokáit, első világháborús hősokeket, második világháborús munkaszolgálatosokat, akik számára ez a föld volt a haza. Állnak a válogatón, várják

Mengele doktor intését, ami az azonnali halált, vagy a lassú pusztulást jelenti. Az anyjába kapaszkodó gyermek néma sikolya, a férjét kereső feleség rémült tekintete a krematóriumok füstjével együtt felszáll és eltakarja a Szent Egylet nemes gondolatait....

Az ötven évvel ezelőtti tragédia megyebeli történéseit kutatva visszaemlékezésekre és levéltári forrásokra támaszkodhatunk. A megye sajátos helyzetéből adódóan azonban a levéltári források rendkívül hiányosak. A trianoni, majd a párizsi béke után ismételten szétszabdalt régió ugyanis öt megyét (Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa) érint. Iratanyaga három országban szóródott szét, Szlovákiába, Ukrajnába és Romániába, csak a töredéke maradt a határokon belül. Ez magyarázza, hogy a cigányság elhurcolására a visszaemlékezéseken kívül semmilyen hiteles adat nincs, és a zsidók deportálásának is szegényes a forrásanyaga.

A középkori Magyarországon a zsidók letelepítésének joga kezdetben királyi privilégium volt. De a tespedésben lévő kereskedelem fellendítésére a XVII. századtól kezdve egyre több földesúr is él ezzel a lehetőséggel. Gróf Károlyi Sándor 1724-ben Nagykárolyba és Erdődre telepít zsidókat ugyanebből a célból, és még rabbit is küld nekik Pozsonyból.. "Immár csak szaporodjanak - írja tisztartójának - én nem ellenzem".

A megye területén letelepedett zsidókról az első források a török kiűzése utáni időkből valók. 1698-ban Szatmár vármegyében hat árendás családot írtak össze, Ugocsában pedig négyet.

A zsidók letelepedésének első szakaszát a török kiűzésétől a Lengyelország felosztását /1772/ követő évekig számíthatjuk. Az összeírások a XVIII. század első feléig megyénként csupán néhány száz főt számlálnak. Beregben 1735-ben 235 lélek lakik, Szabolcsban 1746-ban 57 család kéri gróf Balassa Páltól, hogy ne emelje adóját. Szatmárban ugyancsak 1746-ban 346 fő él.

A bevándorlások első hulláma főleg Cseh és Morvaország irányából az azt követő évtizedekben tetőzik. Szatmár megyében 1787-re 2227 fővel nőtt a zsidók száma, ami negyvenegy év alatt több mint hatszoros növekedés, 1770-ben 236 család lakik itt, 1785-ben pedig 293.

A betelepések második szakasza 1785 és az 1840-es évek között történt. Az 1848-as összeírás nyilvánvalóvá teszi, hogy a legtöbben Galiciából jöttek. Mátészalkán külön városrészük volt a "lengyel zsidóknak". Nyíregyházán 1880-ban már 2.053 főt írnak össze.

Ezt a megyeszékhelyé válás utáni /1867/ gazdasági felvirágzás és az ezzel kapcsolatos belső migráció magyarázza.

Szabolcs megyében 1891-ben az összlakosság 8,6 %-a zsidó, 1920-ig növekszik a számuk /25.748/ majd 1944-ig fokozatosan csökken az összlakosság 10 %-ra:

Kisvárdán, Nagykállóban és Nyírbátoron kívül Büdszentmihályon, Nyírmadán, Mándokon, Tiszalökön, Demecserben, Ófehértón, Újfehértón Tiszabercelen, Baktalórántházán, Gáván és Nyírbogáton jöttek létre nagyobb létszámú zsidó közösségek. Szatmár megyében 1900-ban 21.118 lélek él, 1910-ben 20.172, majd Trianon után már csak 7.267 fő.

A Trianon előtti Szatmár megye legnépesebb hitközségei: Szinyérváralja, Vitka, Fehérgyarmat, Mátészalka, Csenger, Nagysomkút, Nagyecsed, Avasújváros, Gebe /Nyírkáta/, Hodász, Szaniszló, Nyírmeggyes. A századfordulótól Bereg megyében is csökken a zsidók száma.

1900-ban még 20.059 lélek él, már 1910-re lényeges csökkenés tapasztalható, /17.718/ az 1920 után megmaradt területeken pedig már csak 1.868 fő lakik.

Az első letelepedési hullámmal, a főleg cseh-morva és német területekről érkező zsidóság a megyeszékhelyeken kereskedelmi központokban és a kishemesi településeken koncentrálódott. Fő megélhetési forrásuk a földesúri haszonvételek bérlete, az iparúzás és a házaló kereskedelem. A zsidó iparosok olyan mesterségeket űztek, amelyek az adott területeken újaknak számítottak, így nem kellett félniük a céhekben tömörült iparosok ellenséges magatartásától.

Vallási szokásaikat itt is megtartva viszonylag rövid idő alatt kiépítették a hitélet intézményeit. Az egyik legrégebbi hitközség az akkori szabolcsi megyeszékhelyen, Nagykállóban volt. Itt született 1751-ben Taub Eizik Izsák, aki 1781-ben a megye főrabbija lett.

Kivételes képességekkel megáldott férfiú volt, csodarabbiként vonult be a zsidó történelembe. Sírja ma is zarándokhely. Kisvárdán 1796-ban alakult meg a hitközség és 1844-ig a nagykállói rabbinátushoz tartozott. Szatmár megyében Nagykárolyban alakult ki az első hitközség, majd Szatmárnémetiben és Mátészalkán.

Az első hullámmal érkező betelepülők integrálódni igyekeztek a helyi társadalomba. Részben azért mert a birodalom gazdaságilag fejlettebb területeiről érkeztek és ilyen szemléletet hoztak magukkal, részben pedig egyfajta védekezésnek, hiszen 1840 előtt nem voltak törvényes garanciái a megtelepülésnek. Az itt élő népesség ezt a szándékot, ezt a magatartást megfelelő toleranciával fogadta.

Igy lehetséges az, hogy a Nyíregyházára betelepülők első csoportja közül 1895 után reverzálissal kötnek házasságot.

A város szabályrendeletei is messzemenőleg figyelembe veszik a betelepülők vallási sajátosságait. 1840-ben úgy határoznak, hogy az "izraelita kereskedők ünnepeiken és szombaton tartsák zárva boltjaikat, mert túrhetetlen, hogy valamely vallásfelekezet tagja vallástalanságot gyakoroljon!"

A befogadó szándék a későbbi évtizedekben is megmarad. Amikor 1865-ben megkezdődtek az előkészületek az országgyűlési és helyhatósági választásokra Nyíregyháza képviselőtestülete megelőzve a törvény megjelenését kilenc zsidó vállalkozót bevett a testületbe.

Ugyanakkor az antiszemita megnyilvánulásokra is találunk szomorú példákat már a legkorábbi időkből is. 1790-ben Nagykállóban eltűnt egy pásztorfiú, akiről az híresztelték, hogy vérét a zsidók áldozatul vették. A perben több halálos ítélet született, de szerencsére azok végrehajtása előtt a kalandvágyó, szülei elől bújkáló kamaszgyereket hazavitte egyik ismerőse a szomszéd faluból.

Levéltári forrásként a vármegye reagálását érdemes szó szerint idézni. "A vármegye minél jobb móddal verje ki a lakosok fejéből azon balvélekedést és taníttassa meg őket arra, hogy a gyilkosság a Mózes Törvénye és az Ó-testamentumbéli Törvények által, amelyeken a zsidó vallás leginkább fundáltatik, szinte úgy meg vagy tiltva, mint a keresztény vallások törvényei által, és következésképpen a gyilkosságot, ha netán abban egy vagy más

zsidó valamely babonaságból egyveledve, nagyobb jussal az egész zsidó nemzetnek tulajdonítani nem lehetne, mint egy vagy más keresztény által történt gyilkosság miatt az egész kereszténység gyűlöletbe vétetne!"

A történelmi megyék területére letelepedők második hulláma a birodalom gazdaságilag fejletlenebb részeiből, elsősorban Galiciából érkezett. Szigorú vallási szokásokat és gyakorlatot hoztak magukkal és hamarosan ellentétbe kerültek a már megtelepedettekkel. Az "ortodoxok" (ó-hitűek) és a "neológok" két irányzata 1868-ra arányosan is elkülönül egymástól. A "status-quo" egyikhez sem csatlakozik, mert a szétválás előtti állapotot kívánja megőrizni.

Észak-Kelet-Magyarországon elterjedt az ortodox irányzat sajátos változata a "Chaszid" is. Ez naiv, mitikus vallási felfogásnak mondható, amelyben nagy tisztelet övezi a szent embereket, a csodarabbikat. Nyíregyházán az 1920-as években a Bújtos utcán egy lakóházból átalakított zsinagógájuk is volt.

A vallási irányzatok megjelenése csak a megyeszékhelyen vezetett tényleges szétváláshoz. Itt megépültek az egyes irányzatok zsinagógái és egyéb rituális épületei is. 1880-ban avatták a status quo hitközség zsinagógáját, majd 1897-ben az ortodoxét, amit egy lakóházból alakítottak át. 1924-ben aztán ennek helyén új modern zsinagógát építenek. Ezenkívül mindkét hitközségnek volt iskolája, metszőhelye, húscsarnoka és külön temetője.

A megye többi településein, ha voltak is vetélkedő irányzatok, nem különültek el így. Közös zsinagógájuk, iskolájuk, fürdőjük, metszőhelyük, egyesületeik voltak. Így a zsidóság a helyi társadalomban egységes vallásként jelent meg.

A betelepülő zsidóság a megye gazdasági életében progresszív erőként jelenik meg. A földesúri haszonvételek árendásai rákényszerültek arra, hogy már a XVIII. századi nemesi birtokon kapitalista típusú gazdálkodást és kereskedelmet honosítsanak meg. Kiszolgáltatott helyzetükből adódóan a kereskedelemben, az iparban és a földművelésben a legracionálisabb eljárásokat, megoldásokat alkalmazták, ezzel mintegy megmutatva a fejlődés lehetőségeit és irányát.

Az 1770-es összeírás Szabolcs megye egyik járásában, a dadai járásban 75 zsidó családot talál. Közülük legtöbb /23 család/ a földművelésből él, a többiek kocsmárosok, sör és pálinkafőzők, kereskedők /házalók/, mészárosok, kézművesek, tanítók. Kisvárdán 1848-ban 723 zsidó él. A legtöbben, 64-en valamilyen mesterséget folytatnak, 30-an kereskednek, 26 kétkezi munkás van közöttük. 12 tanító, 3 haszonbérelő, 6 italmérő, 1 szénégető és 9 szolgáló.

Jól megfigyelhető, hogy a XIX. század második felében az emancipációs törvények lehetőségeit, valamint a kiegyezés utáni gazdasági fellendülést kihasználva megváltozik a foglalkozási struktúra is. 1869-ben Nyíregyházán 1.128 zsidó él, akiknek 54 %-a kereskedő. A mezőgazdasági konjunktúra idején a gabona- és terménykereskedelem szinte teljesen az ő kezükbe kerül. A kereskedelem és az ipar a XX. század első felében is a zsidók megélhetésének a fő forrása. 1938-ban 873 iparos és kereskedő élt Nyíregyházán, akiknek 40 %-a zsidó volt. Az arány a megye más városaiban is hasonló, Mátészalkán külön zsidó ipartestület is volt.

A XX. század elejére befolyásuk a megye gazdasági életére jelentősen megnő. Jelen vannak a helyi önkormányzatokban, ahol sokszor az ő érvelésükre, racionális magatartásukra van szükség ahhoz, hogy a konzervatív gondolkodást meghaladják.

Nyíregyházán a szociális alapítványok nagy része tőlük származik és a beilleszkedés tényét bizonyítja, hogy többségükben felekezeti kikötések nélkül tették azokat.

Mátészalkán Schwartz Mór gyártelepe 1888-ban villanyáramot szolgáltatott a városnak közvilágítási célokra - Budapestet is megelőzve!

A gazdasági életbe való részvétel arányában - a vallási irányzatok vetélkedése ellenére is - előrehalad az integráció. Klapka György tábornok leveleiben többször említi, hogy Nagykálló az egyik olyan megyeszékhely, ahonnan a zsidók tömegesen jelentkeztek nemzetőrnek, hogy megvédjék hazájukat. Közöttük harcolt Korányi Frigyes a később híressé vált orvos is, a tuberkulózis elleni küzdelem szervezője.

Az első világháború hősi halottai között 220 fő szabolcsi zsidót találunk.

Az értelmiségi körök, társaságok Nyíregyházán befogadták az un. úri zsidócsaládokat. Helyet kaptak a nőegyleteknek, a Kaszinónak, a Bessenyei Körnek a vezetőségében.

A viszonylag békés kép változását az 1882-1883-as tizsaeszlári per mutatja. A vízbefulladt cselédlány, Solymosi Eszter halálesete rituális gyilkosságként került a közvélemény elé. A per idején idecsődült az antiszemita sajtó, még tüntetéseket is szervezett, ennek ellenére a vármegye és a megyeszékhely népére mégis bizonyos megfontolt nyugodtság volt a jellemző.

Az 1920-as évek elején, a lezajlott forradalmakra utaló megmozdulásokban, rendezvényeken, publikációkban, jelen volt az irrendenta, nacionalista eszmeiség is, de a közvélemény nem vált soha antiszemitává.

A 30-as évek végétől a zsidók jogait korlátozó úgynevezett "zsidótörvények" előrevetítették annak az árnyékát, hogy a revízióért súlyos árat kell majd fizetni a nemzetnek. 1944. március 19-én, Magyarország német megszállásával kezdetét vette a "végső megoldás, a zsidók gettózása, a cigányok és a nácibarát politikával szembenállók összeszedése.

A mai megye területén három gettó volt, Kisvárdán, Mátészalkán és Nyíregyházán. A nyíregyházi gettó lakóit később a zsúfoltság miatt kitelepítik Sima, Nyírjes és Harangod pusztákra, ezzel a gettók száma növekszik.

Ugyanakkor voltak olyan megyei települések is, ahonnan nem vitték a zsidókat a városi gettóba. A koncentrációs táborokba való szállítás előtt néhány nappal összeterelték őket a zsinagógába, vagy az iskolába és innen szállították a halálgyárakba. Ilyen volt Nyírmada, melynek a hitközségéhez tartozott Ór, Vaja, Jákó, Bakta, Rohod, Pusztadobos zsidósága. Április 19-én a zsinagógába terelték a szerencsétlen embereket, 23-án pedig elszállították Birkenaubá. Nyíregyháza polgármestere Szohor Pál 1944. április 5-én rendeli el a sárga csillag viselését, április 11-én pedig a zsidó személyek összeírását, amelyet a korábbi kormányrendeletre megalakult zsidó tanács végez. A polgármester utasítására kijelölték a városi gettót, ami a mai Vasvári Pál utca, Dohány utca, Sarkantyú és Nyírfa út által határolt terület volt, beleértve az irodaház északi környékét, valamint a Síp és Egyház utcákat is.

Április 14-én megkezdik a város környékén lévő települések zsidóságának gettóba hurcolását. Harminchat faluból szedik össze hajnalban az embereket, akiknek 15 perc alatt kellett indulásra jelentkezni. A betegeket, öregeket, gyerekeket szekerekre rakták, a többiek erős csendőri felügyelettel mentek a szekerek után.

Seidl gestapó parancsnoknak az volt az elképzelése, hogy a zsidók a magukkal vett élelemből majd eltartják magukat. A gettóban azonban kiderült, hogy az élelem kevés és már az első napokban elviselhetetlen volt a zsúfoltság. A zsidótanács jelentéséből tudjuk, hogy például a Kossuth út 5. szám alatti házban 198 személyt zsúfoltak össze. Április 14-én már 3.010 személy volt a gettóban, április 24-én pedig megkezdődött a nyíregyházi zsidók gettóba zárása is. A létszám egy nap alatt többszörösére nő, április 25-én este már 9.850 nyíregyházi és 6.639 vidéki zsidó van nyíregyházi gettóban. Megkezdődnek a kihallgatások, vallatások az eldugott, vagy eltitkolt vagyontárgyakkal kapcsolatban. Dolgozik a puskatus és a csendőrnyomozók ökle. A vallatásokba belehal Németi Sándor a nyíregyházi ortodox hitközség elnöke is. Az elhagyott zsidó lakásokat kifosztják, az értéktárgyakat széthordják. A már korábban bezáratott zsidó üzletek, műhelyek "törvényes" megszerzéséért megindul a harc, kérvények sokasága érkezik az illetékes hivatalokhoz.

Ugyanakkor a keresztény érzelmű emberek többsége nem azonosul a mesterségesen keltett hisztériával és könnyes szemmel kíséri a gettóba szomszédait, barátait. Nyíregyházán a két evangélikus gimnázium tanári kara lehetetlennek tűnő feladatot vállalt. Elintézte, hogy gettóba zárt diákjait az érettségi idejére kiengedjék és vizsgázhassanak.

A járványveszély miatt április végén megindul a kitelepítés Nyírjes, Harangod és Sima pusztákra. A gettólakók érzik, hogy ez a pusztulás kezdete. Sokan nem bírják idegekkel a megpróbáltatásokat és öngyilkosok lesznek.

Az első halálvonat Auschwitz felé május 12-én indul a Nyírjes pusztán szenvedő zsidókkal. Egy vagonba 70-80 főt, férfit, nőt és gyereket zsúfolnak össze kevés kenyérrel és egy vödörrel a szükségletek elvégzésére. Május 18-án, 26-án és június 4-én újabb szerelvények indulnak a biztos halálba.

A nyíregyházi gettóból, ill. a három gyűjtőtáborból 17.580 személyt hurcoltak el, akik közül Nyíregyházára mintegy 1.500-an, a környékbeli falvakba ennél valamivel kevesebben tértek haza. A veszteség óriási arányú, a Nagykállóból elhurcolt 982 személyből mindössze húszan menekültek meg.

A kisvárdai gettózás április 8-án kezdődött. Hasonlóan a nyíregyházi eseményekhez, előbb a környező településekről szállították be a zsidókat. A gettó az akkori Horthy Miklós út baloldalán kezdődött, magába foglalta a Deák Ferenc utca és a Petőfi utca mindkét oldalát és a Mátyás király utca baloldalát is. Április 15-én beterelték ide a kisvárdai zsidókat is, így a létszám mintegy 7.000 fő volt. Május 29-én 31-én a meggyötört embereket vagonokba rakták és Auschwitzba szállították. Rosenwasser Joséf így emlékezik vissza a bevagonírozásra: "Először a Csillag utca és a Posta utca közötti részt deportálták. Váratlanul kapták a parancsot, hogy induljanak. Gyalogmenetben vitték őket a Kis-állomás felé és ott beterelték Schwartz fakereskedő udvarába. A vasúti sínek egész az ő raktáráig vezettek. A nagy udvarban már bent álltak a vagonok. Minden vagon előtt egy tábori csendőr állt gépfegyverrel. Kb. 40 csendőr vigyázott 3.500 emberre. Én, karomon a belső rendőrség szalagjával álltam ott, hogy nézzem mi is történik. Csak kenyeret adtak nekik. Sem vizet, sem vödört a szükségletüknek.

Mátészalkán május 9-én kezdődött a zsidók gettóba zárása. Az embertelen körülmények és az embertelen bánásmód miatt június 5-ig, az utolsó transzport elindításáig 45 fő halt meg "természetes halállal" a gettó falain belül. A halotti anyakönyvekből tudjuk, hogy nemcsak a környező településekről, hanem távolabbi területekről, Észak-Erdélyből, Máramarosból, Beregből, Ugocsából és a Felvidékről is szállítottak ide zsidókat. Ez a magyarázata annak, hogy itt 16.287 fő zsúfolódott össze.

Az első szerelvények Kassát érintve május 19-én indultak a haláltáborok felé. Május 22-én, 29-én 31-én és június 5-én voltak ismét szállítások, egy-egy alkalommal több mint 3000 fővel.

Kiürült a szalkai gettó, elárvult a zsinagóga. Letépett ajtaján, kitört ablakain ki s bejárt a szél, hajtogatva a szétszórt szent könyvek lapjait. A templom falán 1.542 nevet olvashat az az emlékező tekintet, de közel tizenötezer embertársunknak még a nevét sem őrizte meg az utókor!

1939-ben Szabolcsban még 15 izraelita elemi népiskola volt 35 tanítóval. Csillogó szemű, tudásra éhes gyerekek tervezték, álmodták itt a boldog jövőt. Piciny lelkükben a reménység ezer sugarával fordultak a világ felé, mert azt hitték, hogy minden ember az Isten mása!

Dr. Nagy Ferenc

Dokumentumok

1941

Statisztika a városi képviselő testületekben helyet foglaló zsidókról

Tárgy: Nyíregyháza megyei város képviselőtestületéről statisztikai adatok szolgáltatása. Hiv.szám: 24501/1941.K.

MÉLTÓSÁGOS ALISPÁN UR!

Távbeszélőn leadott rendeletére tisztelettel jelentem:

1. Az 1939. évi IV. t.c. előtt 11.613 képviselőtestületi tag választó volt.
2. A képviselőtestületi tag választók közül 1187 lett az 1939. évi IV. t.c.-nek megfelelően bejegyzett zsidó.
3. bejegyzett zsidó képviselőtestületi tag választó választói joga szűnt meg.
4. Az 1939. évi IV. t.c. hatálybalépése előtt összesen 112 képviselőtestületi tag volt.
5. A 4. pontban felvett tagok közül 28 volt az 1939. évi IV. t.c. hatálybalépése előtt zsidó.
6. Az 5. pontban említett zsidók közül 25 zsidónak szűnt meg a tagsága.

Tisztelettel bejelentem, hogy ezen adatokat a nagyméltóságu M.kir. Belügyminisztériumnak távirati rendelete alapján közvetlenül bejelentettem.

Nyíregyháza, 1941. évi szeptember hó 18-án.

polgármester.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban SzSzBMÖL)

SzSzBMÖL VB. 186,1174/1938-42.

1942

A zsidóság elismerése

A SATUSQUO IZR.HITKÖZSÉG FŐRABBI ÉS ANYAKÖNYVI
HIVATALA
NYIREGYHÁZÁN

26/1942.SZ.

Tekintetes Polgármesteri Hivatal Helyben

K.456/1942.1.Aj.számú átiratára van szerencsém bejelenteni, hogy az egy-igaz Isten törvénye szerint zsidónak született és zsidó vagyok minden tekintetben.

dr. Bernstein Béla főrabbi

Nyíregyháza, 1942. január 12.

SzSzBMÖL VB. 186,1174/1938-42.

[A törvények szerint a zsidóknak büntetőjogi felelősségük tudatában sajátkezűleg kellett zsidófajúnak vallaniok magukat.]

Választmányi tagság megszüntetése

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Készült Nyíregyházán, 1942. évi január hó 23-án az alispáni hivatalban Nyíregyháza megyei város igazolóválasztmányának üléséről.

Jelen voltak: vitéz dr. Bázár Ferenc alispánhelyettes főjegyző, mint az igazolóválasztmány elnöke, dr. Vietórisz József, jánosbokori Kovács András és Pápay Mihály igazolóválasztmányi tagok és Bohor Pál polgármester, mint előadó.

Az igazolóválasztmány megállapítja, hogy Nyíregyháza megyei város képviselőtestületének azon tagjai, akiket az 1939.IV.t.c.1.§.-a értelmében zsidónak kell tekinteni, névszerint dr. Bernstein Béla főrabbi, Németi Sándor gazdálkodó és Hoffer Bertalan kereskedő, ezt a körülményt az 1113/1941.B.M.számú rendelet 1.§.-a alapján az igazolóválasztmánynál bejelentették.

E bejelentések alapján az igazolóválasztmány meghozta a következő

v é g h a t á r o z a t o t :

Az igazolóválasztmány dr. Bernstein Béla főrabbi, Németi Sándor gazdálkodó és Hoffer Bertalan kereskedő valamennyien nyíregyházi lakosok nyilatkozatai alapján Nyíregyháza megyei város képviselőtestületében elfoglalt tagságukat - megszüntnek nyilvánítja.

M e g o k o l á s :

Igy kellett határozni, mert az 1941.XIX.t.c. 2. §.-a értelmében a zsidó képviselőtestületi megbízatása megszűnt.

Ezen határozat ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt fellebbezésnek van helye Szabolcsvármegye kisgyűléséhez.

Kelt, mint elől.

polgármester, előadó

alispán h.főjegyző elnök

Nyilatkozat a származásról

Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy legjobb tudomásom szerint egy nagyszülőm sem született az izraelita hitfelekezet tagjaként, magam nem vagyok az izraelita hitfelekezet tagja és nem kötöttem az 1941. évi október hó 10. napja után az izraelita hitfelekezet tagjaként zsidóval házasságot.

Vitka, 1944. évi január hó 18. napján.

Előttünk:

tanu

tanu

Balog Jánosné
aláírás (kézjegy)

SzSzBMÖL.VB. 764, 74 d.

A zsidóbirtokok kiosztása Kisvárdán

Kisvárdai község előljárósága.

É R T E S I T É S

Értesítjük a község polgárságát, hogy a m.kir. Földművelésügyi Miniszter Ur 120.794-1944. VII.B. 2. számú rendeletével Kisvárdai községre nézve is elrendelte a zsidóbirtokok felhasználását.

A mostani eljárás során a dr. Hajdu féle birtok és a Fodor Zoltánné féle szőlő kerül felhasználásra.

Az ingatlanból a 4250-1943. M.E.sz. rendelet alapján sorrendben az alábbi kellékekkel rendelkező igénylők részesülhetnek:

1. A földműveléssel élethivatásszerűen foglalkozó, a folyamatban lévő háborúban vitézségi éremmel kitüntetett hadviselt,

2. A most folyó háborúban hősi halált halt, vagy a háborúban szerzett elmebetegség miatt hadirokkanttá lett ilyen földműves legérdemesebb fiú leszármazottja, ha 10 kat.holdnál nagyobb ingatlan nincs, vagy a törvényes öröklés rendje szerint előreláthatóan ilyen ingatlan örökösévé nem válhat,
3. A most folyó háború földműves hadirokkantjai,
4. A megelőző világháborúban kitüntetést szerzett törpebirtokos,
5. A most folyó háború igazolt tűzharcosai.

A fenti csoportba tartozó igénylők között, a sorrendet az állapítja meg, hogy az érdekeltnek milyen vitézségi érme van, milyen mértékben vált hadirokkanttá, hányszor sebesült, mennyi ideig teljesített katonai szolgálatot.

Figyelmeztetünk mindenkit, hogy a Hajdu féle ingatlanból összesen 93 hold, a Fodor féle szőlőből 34 hold került felosztásra és ezért juttatásra csak azok jelentkezzenek, akik a fenti feltételeknek megfelelnek.

Az igénylők összeírását folyó hó 24-től, február hó 1-ig (tehát 8 napon át) reggel 8-tól déli 12-ig a községháza 7. számú szobájában, végeztetjük. Igénylők feltétlenül hozzák magukkal a kitüntetésre, vagy hadirokkantságra vonatkozó igazolásukat.

A birtokszerzésre jelentkezők az eljárásban való képviseltetésük végett a községházán 4 megbízottat nevezhetnek meg, ezek közül kettőt 3 holdnál kisebb és kettőt, 3-10 holdig terjedő ingatlannal rendelkező hivatásszerű földművesek közül. A jelentkezés során a meghatalmazottakat is meg kell nevezni.

Az ingatlanokat megállapítandó ellenérték mellett kaphatják meg a juttatottak.

Kisvárdá, 1944. évi január hó 21.

Elöljáróság.

34F
SzSzBMÖL.V.374. 70 d.

Egyes községek akadályozzák a zsidó birtokok "átengedését"

Szatmár vármegye alispánja

Cím: Szatmárnémeti I.postafiók 12. 25.527/1943.alisp.sz.

Tárgy: Szatmár vármegyében a zsidó ingatlanok átengedésre kötelezésének akadályai.

Valamennyi Főszolgabíró, Községi és Körjegyző Urnak
Székhelyén.

A m.kir.Földművelésügyi Miniszter úr felhívott, hogy a Szatmár vármegyében lévő zsidó ingatlanok egységes birtokba-vételét és felhasználását csaknem teljesen meggátolja számos községi előjárásnak /:körjegyzőségnek:/ az a vétkes hanyagsága és mulasztása, hogy a bejelentés adatainak pótlása végett hozzájuk intézett F.M.rendeletnek nem tesznek eleget. Sőt több esetben még a zsidó tulajdonosok által elmulasztott bejelentéseket sem pótolják hivatalból és nem szerzik be tkvi.számlákat sem, melyek nélkül pedig az átengedésre kötelezés tárgyában határozat nem hozható.

Felhívom a községi előjáróságokat, vizsgálják át azonnal irattárukat és elintézetlen irataikat, melyek a zsidó ingatlanok átengedése kötelezettségére vonatkoznak, intézzék el.

Felhívom a községi és körjegyző urakat, hogy 30 nap alatt tegyenek hozzám jelentést arról, hogy van-e olyan ügy folyamatban és a m.kir.Földművelésügyi Miniszter Ur vonatkozó rendeleteinek eleget tettek-e.

Felhívom a Főszolgabíró urakat, hogy jelen rendeletem végrehajtását esetenként ellenőrizzék.

Szatmárnémeti, 1944. január 25.

A kiadmány hitelül: vm.kiadó

Alispán helyett: Dr.Ortutay sk. v
m.főjegyző

SzSzBMÖL\V.B. 764. 74. d.

Az ONCSA Kisvárdán a volt zsidó birtokokból házhelyeket igényel

Nyíregyháza Megyei Városi Közjóléti Szövetkezet 224/1944.

Tárgy: Házhelyek igénybevétele

Nagyságos Dr.Csernyánszky Imre főjegyző úrnak,
K i s v á r d a

Tudomásunkra jutott, hogy Kisvárdán f.hó 7-én a birtokrendező Bíróság megkezdte tárgyalását a zsidóbirtokok felosztásával kapcsolatban. Tisztelettel kérjük Nagyságodat, hogy ezen tárgyaláson szövetkezetünket képviselni és ONCSA ház építésére alkalmas legalább 20 házhelyet részünkre biztosítani méltóztassék.

Kérjük egyben, hogy a biztosított házhelyek helyszínrajzát címünkre rövidesen megküldeni szíveskedjék.

Számításba jöhet magasfekvésű, lehetőleg köves út mentén lévő terület 1 tagban, melyek 5-600 n.öl területű házhelyekre osztható. Ilyenek elsősorban a Diener Béla-féle, másodsorban a dr.Hajdu Leó és társai-féle, esetleg az 1923. évben kiosztott, de mai napig be nem épített egymás mellett fekvő 20 házhely, amely tudomásunk szerint 577 n.ölesek.

Nyíregyháza, 1944. február 9.

³⁴⁷
SzSzBMÖL.V. 374,70 d.

Tisztelettel: ügyv.igazgató

[ONCSA=Országos Nemzeti Családvédelmi Alap. - A Horthy Kormányzat jött létre a rendszer érdekében szerzett érdemekért.]

A zsidótulajdonú kisvárdai Szeszgyárat helyi gazdák kiigénylik

Nagyságos
Dr. Bálint Károly Urnak
kir.törvényszéki bíró, tárgyalóbizottsági elnök Kisvárdá

Alulírott kisvárdai kisbirtokosok azzal a kéréssel fordulunk elnök Urhoz, hogy a Hajdu Leó féle zsidóbirtok felhasználásával juttatásra, vagy értékesítésre kerülő mezőgazdasági szeszgyárat és az összes gazdasági épületeket 4 hold rakodóterülettel méltóztassék részünkre juttatni.

Kötelezettséget vállalunk arra vonatkozóan, hogy ingatlanaink termértékének az arányában megállapított és aláírásunk mellett jegyzett számú üzletrészek megvásárlását biztosítjuk és a gazdaszövetkezetet megalakítjuk. 830 db üzletrészt kívánunk jegyezni darabonként 100 P-s névértékkel, vagyis a szövetkezet alaptőkéje 83.000 P-t fog kitenni.

Kérjük az elnök Urat, hogy ezt a szándékunkat méltóztassék tudomásul venni és bennünket célunk elérésében messzemenően támogatni.

Úgy érezzük, hogy Kisvárdai község gazdatársadalma ennek a szeszgyárnak a juttatásával a szövetkezetbe tömörült tagok részére nagyon komoly anyagi előnyt tud majd biztosítani és ezen keresztül lehetőség nyílik arra, hogy kisbirtokainkat sokkal intenzívebb művelés alá vonhassuk, jószágállományunkat növelhessük.

Kisvárdai, 1944. évi február hó 21.

³⁴⁷ SzSzBMÖL V. 374. 70 d. 48 aláírás, 550 jegyzett üzletrész

A zsidó tulajdonosokat kényszerítik állatállományuk eladására

Kisvárdai község főjegyzője 1239/1944. K.sz.

Értesítem, hogy az 1942. évi XV.t.c. alapján megszerzett és a 4250/1943.M.E.sz. rendelet 1. szakaszának /3./ bekezdése Ur az 1944. évi január hó 12. napján kelt 120.794/1944.VII.B.2.sz. rendeletével elrendelte.

A 34. tárgyaló bizottság elnöke az Önök tulajdonát képezett ingatlanok felhasználásának tárgyalására határnapul 1944. évi február hó 7. napjának délelőtt 9. óráját Kisvárdai község házában 7. számú szobájában tűzte ki.

Amikor Önt a tárgyalás helyéről és idejéről értesítem felkérem, hogy a tulajdonában és birtokában lévő állatállományt és holtfelszereléseket a 4070/1940.M.E. sz. rendelet alapján megvételre ajánlja föl és a tárgyalás során a vételár tekintetében tegye meg az ajánlatát, amelynek alapján bizottság meg fogja kísérelni Önnel a megegyezést.

Kisvárdra, 1944. évi február hó 1.

Reisman Sándor,

Reisman László,
özv.Fodor Zoltánné,

Glancz Andrásné, Fodor

Zsuzsanna,
Dr. Hajdu Leó,
Hajdu József.

.....
közs.főjegyző
úrnak

³⁴⁷
SzSzBMÖL V. 374, 70 d.

H I R D E T M É N Y

Értesítem az érdekelteket, hogy a Kisvárdra községben működő és a zsidó birtokok felosztását tárgyaló 34. számú tárgyalóbizottság a dr. Hajdu és özv.Fodor Zoltánné féle ingatlanokból az alábbi egyéb juttatások tárgyában határozott:

Juttatás i ssz.	Összeírási ívszám	Juttatott neve	Juttatott terület
1.	63.	T.M./nőtlen/	5.kat.hold 800 n.öl szőlő,
2.	1.	K.J./K.M.férje/	5.kat.hold 372 n.öl
3.	2.	Cs.J./nőtlen/	szántó 5 kat.hold 372 n.öl
4.	16.	V.B./B.M. férje/	szántó 4 kat.hold 615.n.öl
5.	68.	B.A./B.E. férje/	szántó 4 kat.hold

A juttatás ellen csak a jelenlegi világháborúban vitézségi érdemmel kitüntetett földművesek élhetnek 8 nap alatt a községi előljárásnál, vagy jegyzőkönyvbe mondható felszólalással.

[Az eredeti anyagban 38 teljes név található]

³⁴⁷
SzSzBMÖL V. 374, 70.d.

A zsidók kifosztása és megalázása

M.kir. rendőrség nyíregyházi kapitánysága 1218/1944.

TUDNIVALÓK

A zsidók összefogásával és értékeik őrizetbevételével kapcsolatos teendőkről.

A bizottságoknak írásban kiadott körzetek minden utcáját, illetve minden házat át kell kutatni megkülönböztető jelzés viselésére jogosított zsidók után.

A bizottságok lakásjegyzéket kapnak kézhez a körzetükben lakó zsidókról és azok családtagjaikról, de ettől függetlenül minden házat át kell vizsgálni, hogy nincsenek - e ott zsidók megbújva avagy elrejtve.

1./ Értékeket um.pénz, ezüst és arany nemük, ékszerek, drágakövek, takarékbetétkönyv, részvények és egyéb értékpapírok, írógép, fényképezőgép, óra, zeneszekrény /gramafon/.

2./ Honvédségi anyagok um.: sítalp, sícipő, kerékpár, látcső, esetleg fegyverek, vagy minden más katonai cikkek.

3./ Egyéb értékek um.: értékes textil anyagok, végvásznak, szövetek, márkás festmények, nagyértéket képviselő szőnyegek, /perzsa, szmirna/.

Miután a zsidók kijelentik, hogy egyéb kívánt értéktárgy nincs birtokukban a bizottság közbiztonsági közegei a lakásban és annak közvetlen környékén alapos házkutatást fogantatosítanak, a lakás átkutatása a legnagyobb eréllyel, alapossággal hajtandó végre. Ezután személymotoszás is eszközendő a fentebb említett alapossággal. Nők személymotoszását megbízható keresztény nőszemélyek által kell végeztetni. Amennyiben alapos gyanú alapján erre szükség volna a nő nemi szerveit is meg kell vizsgáltatni, erre a célra szülésznő vagy orvos vehető igénybe.

Az átvett értékeket a városi közegnek a következő képpen csoportosítják: pénzt, kisebb ékszereket, betétkönyveket borítékban

helyezzék el, a borítékra ráírva, hogy az értéket kitől vették őrizetbe. A borítékot külön ragasztó papírral is le kell ragasztani és azt a város, rendőrség/csendőrség bélyegzőjével le kell pecsételni. Nagyobb értéktárgyakat /ezüstitálcákat, ezüst gyertyatartókat/ a zsidótól igénybe vett zsákba, lepedőbe vagy egy alkalmas csomagoló eszközbe kell becsomagolni, lekötni és lepecsételni és címkével ellátni. Egyéb különálló dolgokat külön-külön kell címkével ellátni. Az értéktárgyakat tartalmazó csomagokat és borítékokat ládába kell a rendelkezésre álló járműre feltételni, úgyszintén a többi tárgyakat is, melyek nem a ládába helyeztetek el. Az átvett értéket a városi közegnek a polgármester által megjelölt időben és helyen a városi hatóságnak szállítják be.

Állatokkal eljárás

A zsidó tulajdonát képezett és a helyszínen lévő állatok: ló, tehén, sertés, kecske, juh, kutya, szárnyasbaromfi egy külön jegyzékbe veendő fel. Az állatok a helyszínen hagyandók, de egy udvarbeli vagy valamék szomszédban lakó keresztény személyt fel kell szólítani, hogy a talált jegyzékbe felvett állatokra ügyeljen fel, azokat etesse és gondozza addig, míg azok további sorsáról a városi hatóság gondoskodik. Egy jegyzéket a gondozó személynek kell átadni a bizottsági tagok aláírásával egy másik jegyzéken pedig, amit szintén aláírnak a bizottság tagjai az állatok átvételét az illető személlyel aláírással igazoltatni kell. Ezt a jegyzéket a városi közegnek a városi hatóságnak adják át külön is jelentve, hogy az állatok sorsáról sürgősen intézkedni kell. Az állatokról szóló jegyzéket a fentiek szerint elég kétpéldányban elkészíteni.

A megkülönböztető jelvény viselésétől és a kitelepítési eljárás alól kivételezett zsidó személyek.

- 1./ Keresztény vallásfelekezet tényleges, vagy nyugdíjas lelkipásztorra, valamely szerzetesrendnek tagjai, diakónusok és diakonisszák.
- 2./ Azok a kitüntetésben részesültek, akiknek aranyvitézségi érmük, vagy legalább 2 drb.I.oszt. ezüst vitézségi /nagyezüst/ érmük van-e kitüntetéseként vagy a kitüntetést adományozó eredeti okmánnal vagy a honvédségi főlevéltár által kiállított igazolvánnyal lehet egyedül igazolni. E kitüntetések birtokában nem csak a kitüntetett személy, hanem a vele együttélő feleség, vagy özvegy és gyermekei is kivételezettek.

3./ A jelenlegi háboru hadiözvegyei és hadiárvái /nem vonatkozik tehát a rendelkezés a honvédelmi özvegyekre és árvákra, vagyis akiknek férjük, illetve apjuk mint munkaszolgálatos halt meg és nem vonatkozik az elmúlt világháború hadiözvegyeire és hadiárváira./.

4./ Aki legalább 75 %-os hadirokkant. E körülményt hadigondozási bizonyítvánnyal kell igazolni.

5./ Azok a zsidó személyek akik az ellenforradalomban életüket veszélyeztető hősiesség magatartást tanúsítottak abban az esetben ha ezt az Országos Vitézi Szék által kiállított bizonyítvánnyal tudják igazolni. Semmi féle más igazolvány el nem fogadható. Kivételezettek e személyek felesége, özvegye és gyermekei is. Még akkor is ha az ellenforradalmi tanúsítványossal nem élnek közös háztartásban.

6./ Kivételezettek azok a házastársak és gyermekek is, akiknél a másik házastárs, illetve apa vagy anya a fajvédelmi törvény értelmében nem tekintendők zsidóknak, feltéve ha a zsidó férj még 1944 április 5 előtt valamely keresztény vallásfelekezetbe áttért.

Minden vitás kérdésben az ellenőrző előjáró döntését kell kikérni.

SzSzBMÖL VB.186,XI. 652/1944

700/1944.

A belügyminiszter utasítására Kisvárdán a Hitközség összeírja a helybeli zsidókat

Kisvárdai község főjegyzője 4012/1944.K.sz.

Tárgy: Zsidók összeírásának foganatosítása

K a i n J ó z s e f hitközségi elnök ur, Kisvárdai.

A m.kir. Belügyminiszter Ur 6136/1944 VII.Res. számú rendeletével elrendelte az összes zsidófajú személyek azonnali összeírását.

A névjegyzéknek tartalmaznia kell:

1./ Az összeírott fél nevét,

2./ foglalkozását,

3./ lakását /utca házszám/

4./ születési évét,

5./ anyja nevét.

A névjegyzékbe nemre és korra való tekintet nélkül mindenkit fel kell venni.

A névjegyzéket 3 nap alatt, tehát f.hó 14-én /pénteken/ délután 6 óráig 4 példányban elkészítve hozzám feltétlenül be kell adni.

Az összeírás foganatosításáért, az összes összeírásra kötelezettek névjegyzékbe való vételéért és a névjegyzéknek megszabott határidőben hozzám leendő benyújtásáért a felelősség t.Címet, mint a kisvárdai zsidó közösségi szervezet vezetőjét saját személyében terheli.

Az összeírási munkálatokhoz szükséges és alkalmas személyeket kívánságára a hatóság kirendeli és munkába állítja.

Az összeírás gondos és gyors foganatosításának az érdekében szükséges tennivalókat azonnal végezze el és az esetleges nehézségeket hozzám késedelem nélkül jelentse, mert a munkálatokat határidőre minden körülmények között be kell fejezni.

Az összeírási jegyzékmintát egyidejűleg kiadom.

Kisvárdá, 1944. évi április hó 10.

közs.főjegyző.

³⁴¹
SzSzBMÖL. V.374,74.d.

Baky belügyi államtitkár rendelete a gettósításra

Szabolcsvármegye alispánja. 15/1944.Eln.

Tárgy: Zsidók elhelyezésének kijelölése.

Főszolgabíró, Polgármester Ur!

M.Kir.Belügyminiszter Ur fenti tárgyban kiadott 6163/1944.Res.sz. rendeletét az abban foglaltak szerinti eljárás végett másolatban kiadom.

A M.Kir. Kormány az országot rövid időn belül megtisztítja a zsidóktól. A tisztogatást területrészekenként rendelem el, melynek eredményeként a zsidóságot nemre és korra való tekintet nélkül a kijelölt gyűjtőtáborokba kell szállítani. Városokban és nagyobb községekben a zsidóság egyrésze a rendészeti hatóságok által kijelölt zsidó épületekbe illetve gettókba nyer elhelyezést...

A zsidók összeszedését a területileg illetékes rendőrség és a M.kir. csendőrség végzi. Szükség esetén a csendőrség városokban a M.Kir. rendőrségnek karhatalmi segínyt nyújt. A német biztonsági rendőrség tanácsadó szervként a helyszínre ki fog szállani, akikkel a zavartalan együttműködésre különös súlyt kell helyezni...

A zsidók összegyűjtésével és elszállításával egyidejűleg a helyi hatóságok bizottságokat jelöljenek ki, amelyek a zsidók lakásait és üzleteit az előljáró rendőri és csendőri közegekkel együtt lezárják és külön-külön azonnal lepecsételjék. A kulcsokat a zsidó nevével és pontos lakcímével ellátva és lepecsételt borítékban az eljáró közegek a gyűjtőtábor parancsnokságának adják át.

Azokat a romlandó tárgyakat és az élő állatokat, amelyek termelési célokat nem szolgálnak, a városi hatóságok és községi előljáróságok vegyék át. Ezeket elsősorban a honvédségi és közbiztonsági szervek, másodsorban helyi közellátási célra kell igénybe venni.

Pénzt és értékeket /:arany, ezüstneműek, részvények, stb.:/ az előbb említett eljáró szervek vegyék őrizetbe és azok mineműségét feltüntető rövid jegyzék és ellenjegyzék ellenében adják át a városi hatóságoknak és községi előljáróságoknak. Ezeket az értékeket a községi előljáróságok három napon belül a tisztogatási központjába székelő Nemzeti Bank fiókjához tartoznak beszállítani. Ezeket a központokat a tisztogatási akciót vezető rendészeti szervek esetenként állapítják meg.

Az elszállítás fogolyként vonaton, szükség esetén városi illetve községi előljáróságok által kirendelt előfogatokon történjék. Az elszállítandó zsidók csak a rajtuk lévő ruházatot, legfeljebb két váltás fehérneműt és fejenkint legalább 14 napi élelmet, továbbá legfeljebb 50 kg-os podgyászt, melyben az ágyneműek takarók, matracok súlya is benn foglaltatik, vihetnek magukkal. Pénzt, ékszert, aranyat és más értéktárgyakat nem...

Ezt a rendeletet a M.Kir.csendőrség felügyelője is megkapta.

Budapest, 1944.évi április hó 11.

Baky sk. államtitkár

Nyíregyháza, 1944.évi április hó 13-án.

alispán

SzSzBMÖL.VB.186.XI. 658/1944

700/1944

"Akció" a gyűjtőtábor felállítására német és magyar hatóságok közreműködésével

Gyűjtőtábor áll fenn Nyíregyházán és Mátészalkán.

Nyíregyházára kirendelve Hauptsturmführer Siegfried Dr.Seydel.

Mátészalkára kirendelve Hauptsturmführer Ernt Gierzick.

Bizottságok: Nyíregyházán Nagy István alezredes, Dr. Vastagh

Mátészalkán: Kulifay fhdgy és Fogarassy György fszbíró...

Őrizetbevétel előtt a zsidók felszólítandók pénzők, ékszereik stb. egyéb értékeik előadására. Közölni kell velük, hogy ide többé vissza nem jönnek, így ha valamit el is rejtettek, úgy vegyék elő és adják át.

Élelmiszereiket a zsidók vigyék magukkal az előírt időre és ha valakinek nem lenne elegendő, úgy a kiegyenlítés lehetséges.

Elszállítási költségek a községi előljáróságok által előlegezhetők.

Szabolcs vármegyei zsidók Nyíregyházára, Szatmár megyeiek Mátészalkára kísérendők...

A zsidókat két csoportba kell osztani és pedig olyanokra, akik ellen politikai vagy egyéb kifogás nem merült fel és ezek a gettóba kerülnek, továbbá az őrsön egyébként is kommunista kémgyanus, általában államvédelmi szempontból gyanus, vagy veszélyes elemeket, akiket mint ilyeneket az őrs már most is nyilvántart...

A zsidók összeszedését egyszerre kell megkezdeni minden őrs körletben. Ajánlatosnak látszik egy kisebb községgel kezdeni. Ha nem sok a bekísérendő egyén, úgy tovább lehet kísérni egy másik községbe és azokkal együtt elkísérni.

Figyelmeztetni a zsidókat a kiterjesztett fegyverhasználati jogra.

Akció kezdete 16-án reggel 5 órakor.

SzSzBMÖL VB.186.XI. 658/1944
700/1944

A kisvárdai Zsidó Tanács.

Aut.Orth.Izr. Anyahitközség, mint anyakönyvi Kerület, Kisvárd. 115-/sz. 1944.

Nagyságos Dr. Csernyánszky Imre urnak, mint Kisvárdá község főjegyzőjének

K i s v á r d á n .

4.173/1944.K.számhoz.

Kisvárdai zsidók tanácsának alakulása tárgyában hozzám, mint a kisvárdai hitközség elnökéhez intézett felhívására tisztelettel bejelentem, hogy a kisvárdai zsidók tanácsa a következő tagokból alakult meg:

- 1) Burger Samu áll. orvos
- 2) Friedmann Bernát
- 3) Kain József
- 4) Dr.Katona Sándor

- 5) Kun Samu
- 6) Lefkovics Miksa
- 7) Dr. Lukács Ignác
- 8) Prerau Ignác
- 9) Steiner Mihály
- 10) Szilágyi Lajos
- 11) Dr.Szóke Sándor

Kérem ennek a bejelentésnek tudomásul vételét.

Kisvárdai, 1944.évi április 16.

Teljes tisztelettel: a kisvárdai izr.hitk.elnöke.

SzSzBMÖL V.374.70.d.

Feljelentés értéktárgyait be nem szolgáltató zsidók ellen.

Bűnjel jegyzék

G.N. M.Kir. pénzügyőri fővigyázó Mátészalka Lehel utca 8.szám alatti lakos által Klein Hermann Mátészalka Bocskai utcai lakos zsidótól átvett és beszolgáltató bankjegyekről és aranyneműekről.

Az őrizetbevett és beszolgáltató tárgyak.

1 t.a.	112 egyszázötvenkettő darab	100 pengős	11200 pengő
2 t.a.	16 tizenhat darab	50 pengős	800 pengő
		Összesen:	12.000 pengő

azaz Tizenkettőezerpengő -----

- 3 t.a. Egy darab Omega gyártmányu nyitott aranyóra.
- 4 t.a. Egy 28 láncszemes, egy kiskarikás és egy kapcsolós férfi arany óralánc.
- 5 t.a. Egy női karkötős aranyóra aranylánccal.
- 6 t.a. Egy női arany karperec.
- 7 t.a. Kettő köves női aranygyűrű.
- 8 t.a. Egy női arany brilliáns gyűrű.
- 9 t.a. Egy arany női mellű.
- 10 t.a. Négy darab arany műfoghoz híd.

Kényszerű lakáscsere zsidó lakás közbeiktatásával

Tekintetes Lakásintéző bizottság

Helyben.

Alulírott miután lakásom a zsidó negyedbe beleesik, tisztelettel kérem Kapitány utca 4/b G. zsidó tanító lakását részemre kiutalni szíveskedjen.

Egyben megemlítem, hogy négy menekült kibombázott rokon is velünk van, és még 2,3 személyre számíthatok. Jelenleg 7 személyből áll a család.

1944.IV.19.

tisztelettel:

B.I. női szabó mester Petőfi u. 18.sz.

*

Saját lakásom, melyben jelenleg lakom három szoba, konyha, kamara, speíz és istállóból áll.

Főszolgabíró úr fent nevezett részére Kapitány u.4.sz. alatti G.tanító által bérelt lakást utalta ki.

1944.évi május 1.

közs.főjegyző

Irattár!

³⁴⁷
SzSzBMÖL V.374.70.d.

A zsinagóga kegytárgyai

Nyíregyházi Takarékpénztár-Egyesület
Nyíregyháza, 1944.április 21.

Letétjegyzék.

Tekintetes dr. Bernstein Béla főrabbi úrnak, Nyíregyháza, Szarvas utca 24.sz.

Letétszám:

Igazoljuk a nekünk a M.Kir.Minisztérium 1600/1944.M.E.sz. rendelet alapján - z s i d ó l e t é t k é n t - átadott alábbi értékek átvételét:

Darab /Névérték:	Az érték megnevezése:	Szelvények
3 /Három/ db.	ezüst vázatartó	
2 Kettő db.	ezüst gyertyatartó	
2 Kettő db.	négyágú ezüst gyertyatartó	
2 Kettő db.	ezüst gyertyatartó alap	
1 Egy db.	ezüst gyümölcskosár	

melyekkel letétszámláját elismertük.

Teljes tisztelettel Nyíregyházi Takarékpénztár-Egyesület

SzSzBMÖL V.B.186.XI. 651/1944
700/1944

Enyém, tied, övé I. "Őrizetbe vett" értéktárgyak

M.Kir. kassai VIII. csendőrkerület. Mátészalkai vegyes őrs. Cs.J. őrm. járőrvezető

JEGYZÉK.

F.Z-né, mátészalkai lakostól őrizetbe vett alábbi tárgyakról:

Folyós zám:	Mennyiség, darabszám, súly, űrmért. stb.	Az őrizetbe vett tárgy megnevezése	Az őrizetbe vett tárgy kinek a tulajdonát képezi
1.	5 drb.	dunahaj	Svartz Sándomé

2.	2 drb.	összekötő szőnyeg
3.	4 drb.	Paplan lepedő
4.	5 drb.	Kézimunka terítő
5.	11 drb.	Abrosz vegyes
6.	41 drb.	Szalvéta kendő, ebből 6 drb. új a többi vegyes
7.	29 drb.	Törölköző kendők vegyesen különböző színben
8.	1 drb.	Lepedő
9.	21 drb.	Páma haj nagy. és 3 drb. kicsi páma haj.
10.	1 drb.	Gyuró kötény kézimunkálva
12.	1 1/2 m.	Négy és fél méter "Lavábl" női ruhaanyag
13.	7 drb.	Férfi ing különböző színben és mintával
14.	2 drb.	Férfi háló ing
15.	1 drb.	Férfi pizsama, kék alapon
16.	2 drb.	Női ing nadrág
17.	1 drb.	Férfi alsó nadrág
19.	5 drb.	Női nadrág különböző színben
20.	7 drb.	Női fejkendő
21.	9 drb.	Női háló ing közülök egy darab rózsaszínű
22.	4 drb.	Női válas ing
23.	4 m.	Női ruha anyag "Sárga Lavaldiból".
24.	1 drb.	Fekete női csipke kendő
25.	1 drb.	Női kendő tarka színben
26.	2 drb.	Női muszlin kendő
27.	5 drb.	Kézimunka diszpárnához való
28.	1 drb.	Női sötétkék selyem blúz
29.	1 drb.	Női kötött blúz piros színben
30.	1 drb.	Női vállkendő különböző színben
31.	3 drb.	Női szövet ruha különböző színben
32.	1 drb.	Női pulóver zöld alapon fehértarka

Kelt: Mátészalka, 1944. április 22.

Cs.J. őrmester

Á.L. csendőr

Alulírott igazolom, hogy a fenti felsorolt tárgyakon kívül más tárgyakat a csendőrijarat őrizetbe nem vett, az őrizetbe vett tárgyak mennyiségének és minőségének leírása helyes. A tárgyakat a csendőrijárőr tagjai előttünk sajátkezüleg címkével látták el.

Kelt: Mátészalka, 1944. április 22.

polgári tanuk az őrizetbe vett tárgyak tulajdonosának esetleg bírálójának vagy ezek megbízottjának aláírása.

[Az eredeti anyagban a teljes nevek szerepelnek.]

SzSzBMÖL VB. 764,74.d.

Enyém, tied, övé II.. Visszaélés zsidó lakások igénybevételénél

Panaszlevél a zsidó vagyonok kormánybiztosának

Az újságokból értesültünk, hogy Ön a zsidó vagyonok kormánybiztosa. Tudjuk azt is, hogy igaz becsületesség, megbízhatósága és egyéb jó tulajdonságai segítették elő a pályáján. Az a legszebb dolog a világon, mikor valaki a tehetségével emelkedik. Kormánybiztos Ur! Ne csalódjunk Önben a jövőben, ha lehet erélyes kézzel nyúljon hozzá a zsidó dolgokhoz. Ez a levél nem vádaskodó, egyszerű tény, melyet minden jobb érzésű ember megírna szívesen. Csúnya aljas dolgok történnek a városban. Most kimutatta sok keresztyén uri ember az aljas lelkét, kapzsi mohóságát. A város vezetői szemet húnytak minden előtt, sőt elősegítik a dolgokat. A lakásokat kiutalták legalább 80 %-át legtöbb részét azoknak kik hencegésből még nagyobb lakásba költöztek a legtöbb érdemtelen ember, ki már azelőtt is nagy lakásba, vagy saját házában lakott, most azt kiadta jó drágán, mert a zsidó lakás rendes, sőt kevés bérért van számítva és még keres is az üzleten. Csináltak olyan heccet, hogy 3 szobás parkettás modern lakást kiadtak kocsisnak, zenésznek, csupán azért, hogy alkalomadtán felmutassák, hogy a szegények is kaptak lakást, mert be kell a szájukat tömni. Nem vették a társadalmi állást, figyelemben annak adták ki megkente a kereket. Ez nem lenne baj, ha bebútorozni nem tudnák, úgyis sokan ott hagynák a lakást. De a zsidó bútorok szebb része függönyök, csillárok, festmények, szőnyegek, kristály dolgok, vitrin díszek, mind apróságok kint maradtak, úgy hogy mindenkinek van berendezett lakása és lenézi azt a becsületes embert, ki nem szaladt más holmija után. Vannak

katonatisztek kik teljesen beleültek a zsidóberendezésbe az árukat eladták, vagy elraktározták. Van városi tisztviselő, ki kulcsokkal kapta át a lakást minden ott maradt, az altisztekről nem is beszéljünk ezek mint itthon védik a hazát megérdemlik. Ha hazajön a sok nyomorék, a sok bombakárosult, kik vannak, kik még lesznek, azoknak semmi sem lesz, hogy új otthont teremtsenek maguknak. Így kell vigyázni a ház vagyonára? Aljas, kapzsi embereket boldogítanak?

Figyelemmel fogjuk kísélni, vagyunk egypáran kik bízunk az Ön becsületes munkájában.

Maradtam hazafias tisztelettel

A másolat hiteles.

egy nyíregyházi asszony

x SzSzBMÖL. VB. 186, XI. 658/1944
300/1944

Enyém, tied, övé III.

M.Kir. kassai VIII. csendőrkerület, Mátészalkai örs. Bálint Lajos
őrmester járőrvezető

JEGYZÉK Sz.S. mátészalkai szabótól őrizetbe vett alábbi tárgyakról

Folyó- szám	Mennyiség darabszám súly rmével stb.	Az őrizetbe vett tárgy megnevezése	Az őrizetbe vett tárgy kinek a tulajdonát képezi
1.	260 cm	Dublé férfi szürkeshínű felöltő anyag. 4442.	Révész Bemát mátészalkai, lakos zsidó
2.	300 cm	Sima sötétszürke férfi öltöny anyag 4443.	
3.	300 cm	Sötétszürke csikos férfi öltő anyag.	4444.
4.	300 cm	Barna sima apró kockás férfi öltöny anyag 4445.	
5.	300 cm	Sötétszürke fehér piros csikos férfi öltöny anyag 4446.	

6. 300 cm Sötét kávébarna csikos férfi öltöny anyag
4447.

[Következik további 8 rend új, bontott és használt öltöny, valamint volt tulajdonosaik felsorolása.]

Kelt Mátészalka, 1944. év április hó 22.

Bálint Lajos őrmester

Alulírott igazolom, hogy a fenti felsorolt tárgyakon kívül más tárgyakat a csendőrzárat őrizetbe nem vett. A tárgyak mennyiségének és minőségének leírása helyes. A tárgyakat a csendőrzáror tagjai előttünk sajátkezűleg címkével látták el.

Kelt Mátészalka, 1944. év április hó 22.

Nagy Imre polgári tanu

Az őrizetbe vett tárgyak tulajdonosának, esetleg bírálójának vagy ezek megbízottjának aláírása.

Az eredeti anyagban a teljes név szerepel

SzSzBMÖL|VB. 764,74.d.

Enyém, tied, övé IV.

M.Kir. kassai VIII. csendőrkerület, Mátészalkai őrs. B.L. őrmester
járőrvezető

JEGYZÉK P.J-né mátészalkai lakostól őrizetbe vett alábbi tárgyakról

Folyó- szám	Mennyiség darabszám súly űrmével stb.	Az őrizetbe vett tárgy megnevezése:	Az őrizetbe vett tárgy kinek a tulajdonát képezi.
1.	1 drb.	Perzsa szőnyeg	özv.R.I-né mátészalkai lakos zsidó

2.	1 drb.	Rózsaszínű és fehér tokban paplan.
3.	1 drb.	Fehékkék csíkos huzattal ellátott paplan.
4.	1 drb.	Páma fehér huzattal.
5.	1 drb.	Pepita koczkás férfi nadrág.
6.	1 drb.	Szürkeszínű férfi nadrág.
7.	1 drb.	Kávébarnapiros kék mintás pettyes férfi nadrág.
8.	1 drb.	Csíkos gyermek nadrág.
9.	4 drb.	Különböző színű selyem kész női ruha.
10.	3 drb.	Különböző színű női szövet kész ruha.

Kelt: Mátészalka, 1944. év április hó 24.

Alulírott igazolom, hogy a fenti felsorolt tárgyakon kívül más tárgyakat a csendőrzárat őrizetbe nem vett, az őrizetbe vett tárgyak mennyiségének és minőségének leírása helyes. A tárgyakat a csendőrzáror tagjai előttünk sajátkezűleg címkével látták el.

Kelt: Mátészalka, 1944. év április hó 21.

... Az őrizetbe vett tárgyak tulajdonosának esetleg bírálójának vagy ezek megbízottjának aláírása.

Az eredeti anyagban a teljes név szerepel.

SzSzBMÖL.IVB. 764.74.d.

Zsidóbirtokok felosztása

Jegyzőkönyv

készült Kisvárdai községben 1944 évi április hó 26 napján a m.kir. Földművelésügyi Miniszter Ur 10.794 VII.B. 2. számú rendeletével a Fodor féle zsidóbirtok felhasználása tárgyában egyes hadviseltek és hivatásos szőlőmunkások részére a 34.sz. tárgyalóbizottság által kijelölt ingatlanok használatba adása tárgyában.

Jelen vannak: alulírottak.

Községi előljáráóság a bizottság által juttatásban részesített érdekelteket beidézte és közölte velük azt, hogy szóbanforgó

ingatlan a tulajdonos gyűjtőtáborba való szállítása következtében felelős kezelő nélkül marad.

Tekintettel arra, hogy a zsidó vagyon állami tulajdont képez, érdekeltekkel közölte azt, hogy a ingatlannak részükre való átadása a Földművelésügyi Minisztérium további intézkedéséig vagy a tulajdonba adás idejéig csak feles haszonbérletbe vehető át.

Abban az esetben, természetesen, ha az Országos Földhitelintézet ezeknek az ingatlanoknak a megváltási árát megszabná, akkor ez a feles gazdálkodási viszony megváltozik és a juttatottak, mint tulajdonosok kezelik tovább az ingatlant.

Érdekeltek az ingatlannak ilyen módon való átadását tudomásul veszik és kötelezettséget vállalnak arra vonatkozóan, hogy az ingatlanon a tervszerű gazdálkodást a saját felelősségükre tovább viszik, úgy, hogy ennek a ingatlannak termelési eredménye a nemzeti jövedelemben továbbra is értéket jelentsen.

Jegyzőkönyv felolvasás után aláíratott.

kmft.

jegyzőkönyvvezető.

19 aláírás

³⁴⁷
x SzSzBMÖL. V.374.70 d.

Az ügyvédek névjegyzékéből törli a zsidókat az Ügyvédi Kamara

700/1944. Ük. 12. szám

Titkár jelenti, hogy a Kamaránál bejegyzett zsidó ügyvédek hatósági intézkedés folytán elkülönített helyre szállították, irodájukat lepecsételték, s mivel így a zsidó ügyvédek számára az ügyvédi gyakorlat folytatásának lehetősége megszűnt, az 1210/1944. M.E. számú rendelet 5. §.-a értelmében f.évi május hó 31. napjáig bekövetkezendő törlésüket már most foganatosítani kell.

H a t á r o z a t

Választmány az 1210/1944. M.E. számú rendelet 5. §.-a értelmében
f.évi április hó 26-iki hatállyal

dr. Szametz József és dr. Varjas Lajos mátészalkai zsidó ügyvédet az ügyvédek névjegyzékéből törli, és irodája részére dr. T.B. mátészalkai ügyvédet irodagondnokul kirendeli. Felhívja irodagondnokot arra, hogy a törölt ügyvéd által őrzött iratokat, naplókat, könyveket, és egyéb értékeket foglalja leltárba, s eljárása eredményéről e határozat kézbesítésétől számított 30 napon belül tegyen a választmánynak írásbeli jelentést. Egyben megkeresi a választmány a hatóságokat, hogy a gondnokolt ügyvéd irodájának átadása és leltározása, szükség esetén az átadandó iratok megőrzéséhez nélkülözhetetlen berendezési tárgyaknak, és eszközöknek, s esetleg az irodahelyiségnek átadása, s végül a törölt ügyvéd előállítására céljából a megfelelő intézkedést megtenni szíveskedjék.

Kelt a nyíregyházi Ügyvédi Kamara 1944. évi április hó 26-án tartott üléséből.

Dr. Szabó Zoltán sk. titkár

Dr. Sasi Szabó László sk. m.kir.
kormányfőtanácsos elnök.

A kiadvány hiteléül P.H. aláírás segédhivatali igazgató

SzSzBMÖL.V.B. 764. 74.d.

Az "átadó bizottság" egy zászlósnak juttatja egy zsidó özvegyasszony lakását és holmiját

J E G Y Z Ő K Ö N Y V:

Készült Nyíregyházán, Horthy Miklós tér 3. szám alatt, 1944. évi április hó 28-án, az ottani, özv. Kupferstein Eleménné által bérelt lakás egyik szobájának és előszobájának Márton Ferenc t. zászlós részére - Nyíregyháza m.város polgármesternek K.10349/1944. sz. véghatározata alapján - történt átadása alkalmával.

Jelen voltak a csendőrség részéről Bokács József őrm. Molnár János és Babincsák Tamás csendőrök és Gálniczi István próbacsendőőr

szkvő, a város részéről Mélykuti Ernő tanár és Komjáthy Barnabás városi tisztviselő mint átadóbizottság, továbbá Márton Ferenc t. zászlós mint átvevő.

Az átadóbizottság átadja, Márton Ferenc t. zászlós átveszi az özv. Kupferstein Elemérné tulajdonában lévő lakás butorozott szobáját és előszobáját. Leltárba véve mindazokat a butorokat és használati tárgyakat, amelyeket a bizottság használatra átadott. A nem szükséges dolgokat pedig a szekrényekben lezárja, részben pedig a konyhában helyezi el a bizottság.

Az átadott tárgyak a következők:

- 11 drb. különböző nagyságú futószőnyeg,
- 2 " lábtörlő,
- 1 " vizeskanna,
- 1 " zománcozott mosdótál,
- 1 " konyhai ülőke,
- 2 " ruhásszekrény /bezárva, kulcsok letétben/
- 2 " ágyszodronybetéttel,
- 1 " sodronytakaró, zsákszövetből,
- 1 " háromrészes matrac,
- 2 " lepedő,
- 4 " párna, huzattal,
- 1 " kispárna, huzattal,
- 1 " dunyha, huzattal,
- 1 " fehér ágyszerítő /kézimunkás/,
- 1 " sezlón, kartontakaróval,
- 1 " éjjeliszekrény, üresen,
- 1 " fiókos állótükör, a zárható fiókban lévő holmik bezárva, kulcs a boritékban.
- 1 " kerek asztal, 4 drb. hajlított faszékkal,
- 1 " párnázott ülőke,
- 2 " virágállvány,
- 2 " függönytartó, rajta 2-2 szárny és 1 drapéria függöny,
- 6 " diszpárna /különböző nagyságú/,
- 12 " apróbb kézimunkázott terítő,
- 3 " nagyobb kézimunkázott terítő /egyik az asztalon/,
- 13 " különböző nagyságú fénykép /az egyik gobelin-himzésü/,
- 17 " különböző nagyságú dísz tárgy porcellánból és üvegből,
- 4 " különböző nagyságú hamutartó, egyik cigarettaoltóval,

- 1 " négyrészes függőcsillár,
- 1 " falilámpa az ágy fölött,
- 1 " függőlámpa,
- 1 " előszobafal 2 fogassal,
- 1 " cserépkályha, előtétlemezzel,
- 3 " kulcs (szoba, előszoba és kapu kulcsa/),
- 1 " likőrösüveg 2 pohárral, üvegtálcával,

Ez a jegyzőkönyv egyuttal leltár is.
A felsorolt cikkeket átvettem:

Márton Ferenc

Előttünk: tanuk aláírása

SzSzBMÖL V.B.186 XI. 651/1944
700/1944

Bizonyítottuk hűségünket nemzetünkkel szemben

Nagyságos Polgármester Ur!

Alulírottak, mint az 1941. év óta folyó orosz hadjárat nyíregyházi zsidó munkaszolgálatos hadviseltjei, alázatosan kérjük, hogy további intézkedések során méltóztassék figyelembe venni harctéren teljesített hosszú szolgálatainkat.

Nagyon sokan mentünk el a keleti arcvonalra és mindössze csak hetvenegyen tértünk vissza Nyíregyházára. Részint magyar, részint német Parancsnokság alatt teljesítettünk munkaszolgálatot és a birtokunkban lévő és kivánságra bármikor felmutatható egyéni elismeréseken kívül magas katonai parancsnokságok napi parancsokban is megemlékeztek rólunk és munkánkról. Mindannyian legalább 12 hónapot töltöttünk hadműveleti területen, de sokan közülünk tizennyolc, illetve huszonnégy hónapot töltöttek ott. Átküzdöttük magunkat két orosz tél viszontagságain és a front összes nehézségein többször fenyegetett bennünket a fogságbaesés veszélye, de mi fáradtan és fagyott végtagokkal átverekedtük magunkat, mert vonzott bennünket a haza és az otthon, éreztük a tett eskü kötelező erejét. Helytálltunk és úgy gondoljuk, hogy ezzel mindennél jobban bizonyítottuk hűségünket nemzetünkkel szemben.

A hosszú harctéri szolgálat után rendelet intézkedett arról, hogy leváltásunk megtörténjék. A hazatértek több mint egyharmada alig két hónapja jött haza a frontról és tértek vissza családjaikhoz.

Most, midőn felső parancs folytán gettóba kerülünk, nem kérünk mást, csak azt, hogy méltóztassék megemlékezni rólunk és csekély érdemünknek megfelelő elbánásban részesíteni bennünket és az esetleg további intézkedések során ezt figyelembe venni kegyeskedjék.

Bízunk benne, hogy úgy mint az ellenforradalmárok, a mult háboru arany vitézsége is érmes hősei megkapták jutalmukat, mi a jelen háboru résztvevői sem fogunk figyelmen kívül maradni.

A Zsidó Tanács fenti kérelmet pártolólag továbbítja.

Nyíregyháza, 1944. május 1.

Ph. Alázatos tisztelettel: a hadviseltek nevében
Hadműveleti területről hazatért munkaszolgálatosok

Bokor József

Farkas Vilmos

Földi László

Führer Béla

Gács Béla

dr.Gáspár József

Kohn Elemér

Körper Imre

Körpner László

Krámer Lipót

Krámer László

Köves György

SzSzBMÖL V.B.186.XI. 658/1944

700/1944

[A továbbiakban még 59 név szerepel a dokumentumban]

A malomnak örölni kell!

Nagyságos Főszolgabíró Ur!

Alulirott G.I. /:nős Kádár Irmával:/ jelenleg szaniszlói lakos,
iparigazolvánnyal ellátott molnár mester

A.1./a. csatolom hiteles másolatban hadirokkantságomról szóló
igazolványomat, mely szerint jelenleg is 30 %-os rokkant vagyok.

A.2./a. csatolom eredetben a molnár mesteri oklevelem.

A.3./a. csatolom eredetben a molnár ipar üzésére szóló iparigazolványomat.

Feleségem és gyermekem eltartásáról gondoskodom, részt vettem az országunk felszabadításáért folyó harcokban.

A felvidéki érem, Délvidéki érem tulajdonosa vagyok, részt vettem a Keleti harcokban, ahol 50 %-os rokkant lettem s várományosa vagyok a sebesülési éremnek és tűzkeresztnek is.

Fenti okmányaim betérjesztése mellett alázatos kérelmem odairányul:

Méltóztassék a s z a m o s s z e g i hengermalom bérletébe engem bejuttatni s ezen malmot részemre kiigényelni, miután annak tulajdonosa zsidó személy, aki iparát tovább nem folytathatja.

Kijelentem, hogy hajlandó vagyok a malmot teljes felszerelésével együtt leltár szerint átvenni s annak megállapítandó bérét fizetni és hajlandó vagyok arra is, hogy saját tulajdonként megváltási árat fizessek érte.

Okmányaim visszaküldése mellett méltóztassék kérelmem mikénti elintézéséről értesíteni. Mint hadirokkant és őskeresztény származásu egyén előjogos személy vagyok az igénylésre.

Mátészalka, 1944. május 3.-án.

Alázatos tisztelettel: G.I. molnár mester szaniszlói

Előttünk:

tanu

tanu

Az eredeti anyagban a teljes név szerepel

SzSzBMÖL V.B. 764. 74 d.

Büntetik az emberséget

M.kir.kassai VIII. csendőrkerület. Mátészalkai zsidótábor
rendőrparancsnokság.

Szám nélkül. 1944.

Mádi István és társa internálása.

Főszolgabíró Urnak

Mátészalka.

Az eljárás alapja:

A táborparancsnokság szolgálatában álló járőrei folyó hó 2-án a délutáni órákban arról értesültek, hogy egy idegen levente fiatalember és egy középkorú szintén keresztény asszony a Gettóban elhelyezett zsidókhoz minden áron be akarnak jutni és azoknak csomagot is akarnak becsempészni, illetve azoknak üzenetet akarnak közvetíteni.

Gyanúsítottak:

1./ Mádi István született 1923. május 21-én Nagyszöllősön, református, nőtlen, budapesti /:VII.Rákóczi u.63.II.4.:/ lakos mezőgazdasági munkavezető, levente segédoktató, állítása szerint büntetlen. Beismerte, hogy folyó hó 2-án 10 htájban Szatmárnémetitből jövet, Mátészalkán leszállt a vonatról azzal, hogy délután tovább utazik Budapestre. Közben megtudta, hogy Mátészalkán idegen zsidók is vannak, ezért megközelítette a Gettót, ahol találkozott kb. 15 zsidóval, akiktől megtudta, hogy Weisz Ákos nagyszöllősi zsidó /:állítása szerint "barátja":/ szintén a Gettóban van. Ekkor kért egy zsidófiutól egy sapkát, amiért 50 P-t akart adni, de az nem vette el, egy másik zsidófiutól pedig karszalagot, de az sem akarta neki átadni.

Közben talált egy sárga csillagot, ezt biztostúvel mellére öltötte, s azután a Gettó mellett a Zöldfa u. sarkán járkált mindaddig, amíg a csendőr járőr be nem kísérte a táborparancsnoksághoz.

Védelmére előadja, hogy csak egy darabka szalonnát akart neki beadni.

2./ Berendi Sándorné. szül. Papp Julianna. szül. 1905. április 7-én Batiz községben, r.k. férjes Szatmárnémeti /:Baross u. 19.:/ lakos, mosónő, állítása szerint büntetlen. A terhére rótt cselekmény elkövetését beismerte. Előadta, hogy folyó hó 2-án k.b. 10 h tájban Szatmárnémetiből vonaton Mátészalkára érkezett. Grünfeld Sámuel szatmárnémeti zsidók kérésére, hogy hozzon csomagot a mátészalkai Gettóba levő apjának: Grünfeld faraktárosnak és érdeklődjön hogyléte felől. A költség fedezésére a zsidó 9.60 P vonatköltséget és 15 P napszámot fizetett neki. Bejött a községbe és a Kossuth Lajos és Rákóczi u. torkolatánál egy padra leült és tízóraizott. Közben arra jött egy fehér karszalagos zsidólegény, akitől kérdezte, hogy miképp lehetne ezt a csomagot beadni a Gettóba. Erre a zsidó szó nélkül elfordult és ott hagyta őt. Pár perc múlva megjelent mellette egy csendőr és bekísérte a táborparancsnoksághoz.

Védelmére azt adja elő, hogy azért tette meg a zsidó ezen kérését, mert annak idején ők is sokat segítettek rajta, amikor gyermekei kicsik voltak.

T a n u k

1./ Friedmann Herman 21 éves és

2./ Frisch Sándor 16 éves zsidófiuk, mindketten a mátészalkai Gettó lakói, akik mint kocsisok fehérszalaggal vannak ellátva. Mindketten egybehangzóan előadták, hogy Mádi István levente folyó hó 2-án minden áron be akart jutni a Gettóba. Ezért kérte tőlük a karszalagot és sapkát és ezért 50 P-t is nyújtott nekik, de ők nem fogadták el, sőt figyelmeztették, hogy távozzon mielőbb a Gettó környékéről, mert feljelentik. A legközelebbi csendőrnek fel is jelentették.

3./ Steiner József 18 éves, szamoszegi születésű, jelenleg a mátészalkai Gettó 188. számú zsidórendőre. Előadta, hogy Berendi Sándorné folyó hó 2-án a délutáni órákban az ő szolgálati helyén: a Kossuth-utcai részen több ízben megkísérelte a Ghetto-ba való bejutást, de ő mindig figyelmeztette ennek tilos voltára, sőt amikor a legközelebbi csendőrt meglátta, azonnal jelentette neki.

B ü n j e l :

1 darab 4 rekeszes, téglalapalaku fekete bőr pénztárca benne 173.12 P készpénzzel, mely Mádi István levente segédoktató tulajdonát képezi.

1 darab fekete csomagolópapírral bekötött csomag, benne 3 darab kenyér, mely összesen: 5 kg és 2 kilógram aszalt szilva, mely Grünfeld Sámuel számárnémeti lakos zsidó tulajdonát képezte. Ezen őrizet alá vett tárgyakat a további eljárás végett gyanúsítottakkal együtt a főszolgabíró urnak szintén átadom.

M e g j e g y z é s

Bár Mádi István tagadja, hogy a pénzt a zsidóknak akarta volna becsempészni és átadni, azonban ez mégis feltétlezhető.

Mivel mindkét gyanúsított magatartása mélyen sérti a mai keresztényi gondolatot és mert azzal a csendőrség nehéz munkáját nagymértékben zavarták, mindkettő internálását javaslom.

Bizalmi egyének:

Zemplényi István /:Beregszászi u.51.:/ és Lakatos Lajos /:Tisztviselő telep:/ mátészalkai lakos községi hitesek.

Eljáró csendőrök:

Mádi István Happ Ernő csendőr szolgálaton kívül, Berendi Sándornét pedig Tóth Vince szolgálatban álló csendőr vezette elő a Zsinagógában elhelyezett zsidótábor csendőrparancsnoksághoz.

Mátészalka, 1944. május 3.

SzSzBMÖL IV.B. 764 74 d.

Gettóban lévő szakmunkások kijárási kérelme

Nagyságos Polgármester Ur!

Alulírott rádióműszerész mester azon tiszteletteljes kéréssel fordulok a Nagyságos Polgármester Urhoz, méltóztassék lehetővé tenni, hogy Kohn Imre nevű műszerész segédem és Kertész István nevű tanuló mint nélkülözhetetlen szakmunkások a gettóból kijárhassanak és műhelyemben reggel hét órától este hét óráig dolgozhassanak.

Tiszteletteljes kérésem támogatására bátorkodom felhozni először, hogy keresztény műszerészben oly nagy a hiány, hogy a fővárosi gyárak és üzemek a legmagasabb ajánlat mellett sem képesek kellő számú műszerészt kapni, másodszor azzal a fizikai gyengeséggel és idegbetegséggel mellyel a napokban szereltek le a honvédségtől, magamat és hattagu családomat eltartani, négy gyermeket felnevelni, nyolc év óta tödőbeteg feleségemet és beteg öreg anyámat gyógykezeltetni, ezeken felül közterheimet megkeresni, egyedül, kétkezem munkájával képtelen vagyok. Az egyedül való küzdelem egészségemet az elmúlt pár hét alatt máris annyira aláásta, hogy családom léte és jövője forog kockán.

A fentiek alapján ismételten kérem a Nagyságos Polgármester Ur szives és megértő intézkedését legalább arra az időre, míg megfelelő értelmes keresztény tanulókat szerezni és legalább némileg használhatóvá nevelni tudok.

Nyíregyháza, 1994. május hó 5-én

Hazafias tisztelettel

SzSzBMÖL V.B. 186 XI. 658/1944

700/1944

Munkáskéz kellene!

Polgármester Ur!

Tudomásunkra jutott, hogy a gettóból megbízható zsidókból gazdasági munkák elvégzésére munkásokat lehet igényelni. Miután több gazdasági cselédünk hadi szolgálatra bevonult, de ismeretes a mezőgazdasági munkás hiányra való tekintettel is, tisztelettel kérem, hogy gazdasági munkák elvégzésére 15 zsidó munkást és munkásnőt kiadni szíveskedjen.

Tiszaeszlár, 1944. május 5.

SzSzBMÖL V.B.186 XI.

Egy utolsó jajkiáltás - Hadd maradjon a gettó Nyíregyházán

Zsidó Tanács Nyíregyháza.

Nagyságos Nyíregyházi Pál Polgármester Urhoz, Nyíregyháza.

Az emberileg alig elképzelhető mélységű szakadék legmélyebb fenekére taszítottak nevében egy utolsó jajkiáltással fordulunk az eddig mienknek is mondhatott város első Polgárához.

Mi úgy érezzük, hogy - hibáztatandó emberi ösztönökből folyó csekély kivételtől eltekintve, - mi mindnyájan egész életünkben az emberi tisztesség, a honpolgári hűség és városunk iránt tartozó kötelességek teljesítésének útján haladtunk. Éppen ezért a legszörnyűbb mértékkel sem felmérhető az az elpusztító csapás, amely egy irtóztató lavina hirtelen legördülésével reánkzudult és egyszerre elpusztította mindazt, amit egész életünkben szorgalommal építettünk. Ez a lavina most már mindnyájunk életét is elpusztulással fenyegeti. A hatóság által tett intézkedésekből következtetjük, hogy mindnyájunknak egy messze fekvő tanyára való kitelepítése forog szóban.

Ezért bátorkodunk könnyel telt szemekkel egy utolsó könyörgéssel jönni és imára összekulcsolt kezekkel esedezünk, hogy a reánk lesújtani készülő utolsó nagy csapást rólunk elhárítani kegyeskedjék. Nagyon szerény lett már a mi igényünk, a fokról-fokra egyre mélyebbre történő letaszítottságunkban.

Csaknem ötezer léleknek haláltól való szabadulást jelentő hálasóhajtása fog égnek emelkedni, ha abban a kegyelemben részesülünk, hogy a városnak csak két-három utcájában, a legszűkebb helyre összeszorulva megmaradhassunk. Esdekelünk érte, legyen a halálosítélet megkegyelmezés után ilyen módon átváltoztatva. Hiszen sok helyen, több városban ilyen módon lett az ottani zsidó lakosság elhelyezve.

A jóságos Istenhez fohászkodunk, hassák meg e könyörgéseink a lelket, melynek gondozására eddig mi is rá voltunk bízva. Talán lehet, hogy ötezernyi lélek hálasóhajtása áldást fog hozni a könyörülőkre is és egész városunkra is.

Nyíregyháza, 1944. május 5.-én.

Mély alázattal a nyíregyházi zsidó lakosság nevében a Nyíregyházi Zsidó Tanács

P.H.

aláírás

SzSzBMÖL V.B.186. XI. 658/1944

700/1944

A zsidó egyesületek feloszlatása

A kisvárdai járás főszolgabírája. 3260/1944.K.szám.

S Ü R G Ö S !

Tárgy: Zsidójellegű egyesületek felszámolása

F ő j e g y z ő U r !

K i s v á r d a

Felhívom, hogy Kisvárdai községben nyilvántartott és valószínű működő Kisvárdai Chevra Kadisha, kisvárdai izr. nőegylet, kisvárdai izr. gyermekvédő és önképző lányegylet, Magyar zsidók Pro Palesztina szövetség egyesületeket vegye zár alá, tekintettel arra, hogy ezek működését a m.kir.Belügyminiszter Ur 174.289/1944.VII.b.sz. rendeletével megszüntette és feloszlatta. Nevezett egyesületek alapszabályait vonja be és jelentéssel hozzám a lehető legsürgősebben terjessze be, hogy ennek alapján jelentésemet alispán urnak megtehessem.

Kisvárdai, 1944. évi május 10-én

A kiadmány hitelül

PH.

irodatiszt

Dr. Délczegh sk. főszolgabíró

397
SzSzBMÖL V. 374. 70 d.

A zsidóellenes intézkedések ellen tiltakozó főispán sorsa

Tekintetes Közigazgatási Bizottság!

Jelentem, hogy vitéz Jékey Ferenc dr.főispán urat a m. kir. belügyminiszter ur állásától saját kérelmére felmentette és Thuránszky Pál országgyűlési képviselőt Szabolcs vármegye főispánjává kinevezte. Az újonnan kinevezett főispán beiktatása a közeljövőben összhívandó rendkívüli közgyűlésen fog megtörténni.

Jelentem, hogy a vármegyében feltalálható összes zsidó Nyíregyházán és Kisvárdán felállított elkülönített helyre lett beszállítva, úgy hogy a megye területén máshol zsidó egyén nincs. Az eljárás minden zavaró esemény nélkül folyt le. A zsidók létszáma Nyíregyházán 16.606, Kisvárdán 6.932 fő...

Kérem jelentésem tudomásul vételét.

Nyíregyháza, 1944. május hó 11-én.

alispán

SzSzBMÖL IV.B.404.337.d.

Előállnak a fogatok

Nyíregyháza megyei város polgármesteri hivatala Kv: 246/1944.sz.

Tárgy: Előfogatok kirendelése

A polgármester ur rendelete alapján felhívom az alól megjelölt tanyabokrok tanyabíráit, hogy 1944. május 22-én reggel 9 órára Felsősimára az alól felsorolt kettősfogatú országos járműveket állítsák elő és a fogattulajdonosok ott a zsidótábor csendőrségénél jelentkezzenek.

1./	Polyák	bokorból	5	db.	országos jármű
2./	Róka	"	15	"	"

3./	Salamon	"	10	"	"
4./	Sváb	"	5	"	"
5./	Sipos	"	20	"	"
6./	Sulyán	"	15	"	"
7./	Szélső	"	20	"	"
8./	Szekeres	"	5	"	"
9./	Tamás	"	15	"	"

Figyelmeztetem a tanyabírákat, hogy az előfogatokat pontosan állítsák elő, mert mulasztás esetén saját személyükben és anyagilag fogom felelősségre vonni. Felhívom a tanyabírákat, hogy az általuk kijelölt előfogatokról a névjegyüket a tulajdonosok nevének és lakcímének feltüntetésével hozzám azonnal adják be.

Nyíregyháza, 1944. május hó 19.

A polgármester megbízásából:

Dr.Gönczy sk. tanácsnok

SzSzBMÖL VB.186, XI. 658/1944
700/1944

A szállítás költségei

K i m u t a t á s

A zsidók elszállításával felmerült fuvarkiadásokról
Tanyabokor: Róka bokor

Sorszám	Fuvarozó neve	Lakása	Mikor teljesített fuvart	Járandósága	Fuvardíj átvételének elismerése
1.	P.A.	Róka bokor 2.	V. 6-ó-7	12.80	
2.	P.M.	Róka bokor 3.	"	12.80	
3.	P.M.	Róka bokor 6.	"	12.80	
4.	G.A.	Róka bokor 8.	"	12.80	
5.	P.M.	Róka bokor 10.	"	12.80	
6.	P.J.	Róka bokor 11.	"	12.80	
7.	G.M.	Róka bokor 12.	"	12.80	
8.	K.M.	Róka bokor 14.	"	12.80	
9.	Gy.M.	Róka bokor 17.	"	12.80	
10.	M.I.	Róka bokor 21.	"	12.80	

11.	M.J.	Róka bokor 22.	"	12.80
12.	G.M.	Róka bokor 23.	"	12.80
13.	S.A.	Róka bokor 24.	"	12.80
14.	C.M.	Róka bokor 25.	"	12.80
15.	P.A.	Róka bokor 2.	V.22.	6.40
16.	P.M.	Róka bokor 3.	"	6.40

[Az eredetiben a teljes név szerepel. Következik további 13 fogatv. nevének, lakásának, fuvarozás időpontjának és díjazásának felsorolása. A kifizetett fuvardíj összesen 275.20 P.]

SzSzBMÖL VB.186.XI. 658/1944
700/1944.

A gettó fertőtlenítéséhez tüzelőanyag igénylése

13145 alisp.szám. 1944.

Tárgy: A mátészalkai gettónál felmerült fertőtlenítésekhez tüzelőanyag igénylése.

Főszolgabíró Urnak, Mátészalka

A M.Kir. Tisztifőorvos úr, Szatmárnémeti 627/1944.számú jelentése szerint a gettó közegészségügyi fertőtlenítéséhez szükséges, víz forralásához megfelelő tüzifa mennyiséggel sem rendelkezik.

Felhívom Főszolgabíró urat, hogy ezen célra szükséges tüzifa mennyiséget a zsidóktól összeszedett tüzifa mennyiségből elsősorban biztosítsa.

Szatmárnémeti, 1944. május 22.

Alispán helyett: vm.II.főjegyző

Szatmár vármegye Alispánja. Szatmárnémeti I.Postafiók 12.

SzSzBMÖL IVB. 764. 74 d.

Panasz a jegyző ellen ruhaosztás ügyében

J e g y z ő k ö n y v

Készült Mátészalkán 1944. május 26-án. a főszolgabírói hivatalban.
J.v.a.i.

Idézés nélkül megjelent Cs.Gy-né nyircsászári lakos és előadja, hogy Nyircsászári községben 24-én elkobzott zsidó ruha kiosztás volt. Tekintettel arra, hogy ez a szegényemberek részére került volna kiosztásra ő is megjelent a községházán, s amikor a jegyző urnak előadta, hogy legalább két kisgyermek részére szeretne ruhát venni, a Jegyző Ur felkapott egy rossz kabátot és odalökte neki, azonban az annyira tele volt foltokkal, hogy semmire sem tudja használni. Amikor ismét bement a községházára, hogy újból előadja kérését a kisbíró kilökte.

Előadja továbbá, hogy sokkal gazdagabb is kapott ruhát akinek nem volt olyan szüksége a ruhára, és annak adtak. Ő maga pedig nyolc gyermekével lakik, nincs ruha, nem kapott semmit.

Kéri a sürgős intézkedést.

Ezen jegyzőkönyv felolvasása után aláírandó. főszolgabíró Cs.Gyné
Lőrincz Margit jegyzőkönyvvezető

Az eredeti anyagban a teljes név szerepel.

SzSzBMÖL VB.764, 74.d.

Zsidó írók műveit bevonják

105/1944.

Alispán Ur!

12.783/1944.K.sz. felhívására tisztelettel betérjesztem a Belügyi Közlöny f. évi 19. számában megjelent rendelet értelmében és az ott elsorolt zsidó írók műveiből a Szabolcs vármegyei Könyvtárában talált könyvek jegyzékét öt példányban a Sajtóügyek M.Kir.

Kormánybiztosához /Budapest, I.Uri u. 18.sz./ leendő felterjesztés végett.

Nyíregyháza, 1944 május 30.

könyvtáros 5.db. mell.

SzSzBMÖL VB.411.,12783/1944.

Német alakulatok elszállásolása üres zsidó lakásokba

749/1944.szám

Tárgy: Német alakulatok beszállásolása a gettóba szállított zsidók lakásába.

Valamennyi tiszántúli törvényhatóság első tisztviselőjének
Székhelyén

Tudomásomra jutott, hogy elszállásolásra figyelembe jövő lakások átadását a helyi hatóságok halogatják azzal, hogy a lakásokban hátrahagyott zsidó vagyontárgyak leltározása még nem történt meg és ennek következtében német katonai alakulatok huzamosabb időn keresztül szállás nélkül maradnak.

Miután a törvényes alappal bíró és egyéb feltételeknek is megfelelő /az Ortakommandantur kiutalása/ német szállásigények gyors kielégítése igen fontos, felhívom Alispán Polgármester Urat, hogy alárendelt hatóságait utasítani szíveskedjék arra, miszerint az összes feltételeknek megfelelő német szállásigényeket a lehető leggyorsabban elégítsék ki, amennyiben a szállásigények kielégítése csak elhagyott zsidó lakások igénybevételével történhet, úgy a zsidók által elhagyott lakásba hátrahagyott bútortárgyat jól elzárható szobában helyezték el és az üresen maradt lakrészeket - berendezés nélkül - bocsássák a szállásigénylők rendelkezésére, annál is inkább, hogy a keresztény lakások lehetőleg mentesüljenek a beszállásolás alól.

Hangsúlyozom, hogy berendezési tárgyak használatra a jövőben nem adhatók át, hanem azokat, míg elszállításuk meg nem történik, gondosan meg kell őrizni.

Debrecen, 1944. évi május hó 31-én.

dr.V.Ricsóy-Uhlarik Béla sk. kormánybiztos

SzSzBMÖL IV.B.4.U. 14069/1944.

411
2
A zsinagógák "hasznosítása"

Szabolcsvármegye alispánja.

Tárgy: Zsinagógák anyagának felhasználása.

Valamennyi Főszolgabíró urnak, Polgármester urnak
Székhelyeiken.

A m.kir. Belügyminiszter ur 31.453/1944.XXI.res.számu rendeletét tudomásulvétel és megfelelő további eljárás végett másolatban kiadom.

Kiadvány hitelül: Borbély Sándor dr.sk. alispán.

Másolat: Több alispán bejelentéséből tudomásomra jutott, hogy azokban a községekben, amelyekből a zsidóságot már kiköltöztették, a rendeltetésüket vesztett zsinagógák hasznosítása tekintetében a legkülönfélébb tervek vetődtek fel. Így különösképpen olyan tervek merültek fel, hogy a kérdéses zsinagógák - megfelelő átalakítással - kultúrház, mozgófényképszínház, könyvtárhelyiség céljára és más hasonló célokra vétessenek használatba.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban a következőkről értesítem Alispán /Polgármester/ Urat.

A zsinagógáknak, mint vallás gyakorlására szánt helyiségnek, a fenti célokra történő felhasználását valláserkölcsei szempontokból is megengedhetetlennek tartom.

Ha a szóbanforgó, használaton kívüli zsinagógák tekintetében építésrendőri és közbiztonsági okokból - kívánatosnak látszik, az elsőfoku építésrendőri hatóság rendelje el lebontásukat.

Ilyen intézkedés esetében azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a zsinagógákból kikerülő bontási anyag egyfelől

szoros zár alá tartozó zsidóvagyon, másfelelől pedig a mai viszonyok között anyaggazdálkodási szempontból értékes építési anyag.

Éppen ezért a zsinagógák lebontásának elrendelése esetében a lebontás elrendelést, valamint az így nyert anyagot nem és mennyiség szerint részletezve a m.kir.pénzügyigazgatóságnak be kell jelenteni és addig is, amíg a bontási anyag felhasználása tárgyában rendelkezés nem történik, gondoskodni kell az anyag megfelelő biztos eltárolásáról...

Budapest, 1944. június hó 3-án

A miniszter helyett Endre sk. államtitkár

SzSzBMÖL VB.186,XI. 658/1944

700/1944

Néhány tétel az aranyeltárból

535./Dr.R.A.	2 db.női arany gyűrű kővel 1 db. női arany gyűrű ismeretlen kővel 1 db. női arany karkötő csüngővel 18 dm.fm. női láncszemből készült melltű fm. 1 db. arany férficigaretta szelence 8x6 cm 48 db. arany használt fog, 35 drb-ből áll 10 db. arany újfognak való 2x2 nagyságban
536./ P.P-né G.E.	1 db. arany karikagyűrű 1 db. arany pirosköves gyűrű 1 db. arany fényképkeret fm. 3 db. arany pirosköves fülbevaló fm. 1 db. arany tiszti lánc fm. 4 db. különböző arany függelék fm.
537./ D.T. F.S.	1 db. piros köves állítólag arany gyűrű
538./ W.Á-né	1 db. 3 tagu arany híd
539./ G.V-né	2 db. piros köves fülbevaló arany fm.
540./ Ismeretlen postán érkezett.	2 db. arany férfi pecsétgyűrű 2 db. arany fülbevaló fehér kővel fm. 2 db. arany egy tagu fogkorona 1 db. 3 tagu fogkorona, illetőleg fog, 1 db. karkötőlánc fm.

1 db. vékony női nyaklánc lakat és kulcs
csüngővel fm.

1 db. vékony férfi óralánc fm.

1 db. köves gyűrű

Kisvárdá, 1944. évi május hó 9.

Községi főbíró községi főjegyző h.

Az átadás alkalmával megjegyezzük, hogy az eszközölt összes javítások az átadás megtörténte előtt eszközöltették. Az "fm" megjelölés arra vonatkozik, hogy a tárgyakon a fémjel határozottan megállapítható nem volt, a kétes megjelölés azt jelenti, hogy a tárgy valószínűleg nem tekinthető aranyak. - Egyébként a leltár 1-540 t.sz. alatt felsorolt összes tárgyakat hiány nélkül:

Átadtam: Átvettem:

Kisvárdá, 1944.évi június hó 10-én

főjegyző

főbíró

m.kir.pénzügyőri biztos

^{34 I}
SzSzBMÖL. V.374, 74.d.

Zsidó vagyontárgyak igénylése

M.Kir. Pénzügyőrség Kisvárdá

Azon kérelemmel fordulok a M.Kir. Pénzügyőrséghez, hogy részemre - E.M. áll. tanítónő, lakom: Kisvárdá Bocskai u.7.sz. - egy zongorát adni méltóztassék.

Én, mint tanítónő eddig is nagy hiányát éreztem e hangszernek dalok és más egyebek betanításánál, de fizetésemből nem állt módomban venni. Ezért kérem, hogy az általuk lefoglalt volt zsidó zongorából részemre juttatni szíveskedjenek.

Ha lehetne - úgy a Bocskai u.11.szám alatt levő F.E. zongoráját kérném. Szíves jóindulatukban bízva maradok

Tisztelettel E.M. állami tanítónő

Az eredeti anyagban a teljes név szerepel.

³⁴⁷
SzSzBMÖL V.374, 70.d.

Az asztalos mester szerszámokat kér

Nagyságos Főszolgabíró Ur Mátészalka.

Alulírott V.L. fábiánházi lakos asztalos mester, aki iparomat 1944. április 1-én 959/1944. fszb.szám alatt kaptam meg, tisztelettel kérem, hogy Klein Lipót volt nyírcsaholyi zsidó asztalos mester asztalos szerszámjait kiutalni vagy részemre kiadatni, eladatni szíveskedjék.

A háborus nehézségek folytán asztalos műhelyi szerszámokat beszerezni lehetetlen, ezek nélkül pedig a reám váró igen sürgős és fontos asztalos munkákat elvégezni nem tudom.

Nagyon kérem tehát, hogy a fenti szerszámok akármilyen uton való használatomba utalását elrendelni szíveskedjék.

Fábiánháza, 1944. július 8.

Tisztelettel: V.L. asztalos mester

Fenti kérelemben foglaltak, hogy a valóságnak megfelelnek igazolom és nevezett részére a kért asztalosipari szerszámok kiadását javaslom.

Fábiánháza, 1944. július 8.

P.H.

főjegyző.

Az eredeti dokumentumban a teljes név szerepel.

SzSzBMÖL IV.B. 764. 74 d.

A gettó élelmezése

R o h o d i k ö r j e g y z ő s é g 1811/1944.-

Tárgy: Zsidó gyűjtőtábor élelmezése.

Méltóságos A l i s p á n U r n a k . Nyíregyháza.

Tisztelettel jelentem, hogy Nyírbáton község részéről senki sem kérte a zsidók élelmiszerének Kisvárdába való beszállítását s azt ezokból nem szállította be a községi előljáróság. Amikor a hivatkozott

számu rendelet ide megérkezett /május hó 31.-napja/ a Nyírjákó községből kitelepített zsidókat Kisvárdából már elszállították.

Rohod községre vonatkozóan Kisvárdai község előljárósága részletes kimutatást küldött és annak alapján a hátrahagyott élelmiszereket határidőre be is szállítottam.

A kiadvány alapjául szolgáló ügyszám: 13.256/1944. - K. A kiadmányhoz csatolandó mell.száma: Határidő: 19__ évi __ hó __ n.

R o h o d, 1944. évi június 25.-én.

P.H.

körjegyző.

SzSzBMÖL IV.B.411. 12506/1944. 13.256/1944-K. ügyszám

A zsidó lakások hasznosítása

Opályi nagyközség
Opályi község jegyzőjétől

Kimutatás Opályi községben lévő volt zsidó tulajdont képezett lakásokról

A volt zsidó tulajdonos neve	A község neve, utca, hsz.	A lakás szobáinak száma és mellék-helység	A lakóház beltelkének területe, ház, udvar, kert	A haszn-érték házadó-alap	Hasznosítva a községi előjáró-ság által KINEK	Használatért megállapítva	Megjegyzés
Weisz Jenő	Opályi	2 szoba 3 mellék-helység	131 nöl.	86.-k.	V.P.	Nincs megállapítva	
Hoffman Hili	"	1 szoba 2 mellék-helység	181 nöl.	Cs.M.	"		
Schvontz Jenő	"	1 szoba 2 m.	181 nöl.	180.-k.	B.D.	"	
Weinberger Izrael	"	2 szoba 5 mell.	198 nöl.	180-k.	üres	zsidó bútorok raktára	
Talmud Iskola	"	1 szoba 2 mell.			"	"	
Zsinagóga	"	2 szoba	522 nöl.	40-k	"	"	

[Az eredeti dokumentumban a teljes név és 16 helybeli zsidó lakása szerepel.]

SzSzBMÖL IV.B.764,74.d.

Zsidó üzletekbe vállalati vezetők kinevezése

4251/1944. Mátészalkai járás főszolgabírája.

Tárgy: Zsidó üzletekhez vállalati vezetők kirendelése.

M.kir. Külkereskedelmi Hivatal, B u d a p e s t II. ker. Hunyadi János u. 1.

A 91.647/1944.K.K.M. számú rendelet alapján a mátészalkai járásban zsidó üzletekhez kinevezett vállalati vezetőkről készült kimutatást hivatalos tisztelettel megküldöm.

Közlöm, hogy a kimutatás 1 folyószám alatt felvett Scheiber féle fatelep ügyére vonatkozó iratok II.fokú elbírálás végett a törvényhatóság első tisztviselőjéhez lettek beterjesztve, így az alkalmazottak számát megállapítani nem lehet, sem azt, hogy az iparkamarához el lett-e küldve véleményadás végett.

A Balu Áron és Társai zsák és ponyvakölcsönzési üzletének vállalati vezetői kinevezéséhez az Iparkamara hozzájárult.

A kimutatásban feltüntetett volt zsidó bércséplőkhöz vállalati vezetők kinevezésére vonatkozó iratok az Iparkamarához elküldve nem lettek tekintettel arra, hogy a cséplés megkezdése és annak mielőbbi befejezése közérdeket képez.

Mátészalka, 1944. augusztus hó 4-én.

főszolgabíró

SzSzBMÖL IV.B.764,74 d.

Zsidó vagyontárgyak értékesítése

Nyíregyháza város polgármesteri hivatalától

H I R D E T M É N Y

Zsidó vagyontárgyak értékesítése és vásárlásra jogosító jegyek kiadása tárgyában.

Közhírré teszem, hogy a zsidó vagyontárgyak értékesítését a királyi pénzügyigazgatóság megkezdte. A zsidó vagyontárgyakból vásárlásra jogosultak:

- a) a jelenlegi háborúban hősi halált halt személyek családtagjai,
- b) a jelenlegi háború hadirokkantjai, valamint az 1914-18 évi háború 50 %-os és ennél magasabb %-u hadirokkantjai,
- c) a sokgyermekes szegénysorsú családok,
- d) a munkaképtelen és vagyontalan családok és azok nem kereső családtagjai,
- e) a mezőgazdasági és ipari olyan vagyontalan munkások és családtagjai, akiknek havi összjövedelme a 200 pengőt nem haladja meg,
- f) a kiürített területről származó ingóságukat veszített egyének, valamint bombakárosultak és azok családtagjai,
- g) a terhes anyák, és végül
- h) A sokgyermekes, vagy egyéb körülménynél fogva méltánylást igénylő közalkalmazottak és azok családtagjai.

A felsorolt vásárlásra jogosultak zsidóvagyon vásárlásra jogosító jeggyel lesznek ellátva. Ezeket a vásárlásra jogosító jegyeket az alább megjelölt helyen és időben adjuk ki:

Besenyei tér 3. szám alatt a volt Erdődi szállító üzlethelyiségben szeptember hó 4-én és 5-én reggel 8 órától 14 óráig, délután 16 órától 19 óráig a jelenlegi háborúban hősi halált halt személyek családtagjainak, a jelenlegi háború hadirokkantjai, valamint az 1914-18 évi háború 50 %-os és ennél magasabb %-ú hadirokkantjai részére.

Szeptember hó 7-én és 9-én a mezőgazdasági és ipari olyan vagyontalan munkások és családtagjai részére, akiknek havi összjövedelme a 200 pengőt nem haladja meg.

Bethlen utca 5. szám alatt a volt Sterné féle divatáru üzletben reggel 8 órától 14 óráig, délután 16 órától 19 óráig:

Szeptember hó 4-én és 5-én a sokgyermekes szegénysorsú családok részére.

Szeptember hó 6-án a kiürített területről származó ingóságukat vesztett egyének, valamint a bombakárosultak és családtagjai, tovább terhes anyák részére.

Szeptember hó 7-én és 9-én a sokgyermekes vagy egyéb körölménynél fogva méltánylást igénylő közalkalmazottak és azok családtagjai részére.

Sok gyermek alatt négy, vagy ennél több nem kereső, a családfővel közös háztartásban élő gyermeket kell érteni.

Felhívom a felsorolt jogcímek alá eső vásárolni szándékozókat, hogy a vásárlási jegy igénylése végett a fent írt helyen és időben jelenjenek meg és ez alkalommal legutolsó vásárlási könyvecskéjüket, a saját, és családtagjaik rendőrségi bejelentőlap szelvényét hozzák magukkal.

Nyíregyháza, 1944. szeptember hó 1.

polgármester előadó

SzSzBMÖL V.B.186.XI. 658/1944

700/1944

Kimutatás a Kisvárdán bezárt zsidó üzletekről

Kisvárdai község főjegyzője. 9110/1944. K.sz.

K I M U T A T Á S

A 50.500/194. K.K.M.sz. és az 58.000/1944. K.K.M.sz. rendelet alapján lezárt 40 zsidó üzletről (Kivonat)

Sor- szám	N é v	Üzlet minősége	Utca és házszám	Bérösszeg	Ha- szon- bér	Mennyiért volna kiadható egy évre
1.	Weisz Katalin	bőr.ker.	Szt.László	1.	160	160
2.	Klein Jenő	festék ker.	"-		540	540
3.	Teichman Mór	üveg "	"-	2.	1.800	1800

4.	Schvartz Lajos	vas "	"-	4-6.	280	180
5.	Steinberger Elemér	fűszer "	"-	4-6.	400	400
6.	Kovács József	divatáru "	"-	7.	160	360
7.	Kálmánci Jenő	bőr.ker.	"-	7.	500	360
8.	Politzer Erzsébet	fodrász	"-	8.	120	180
9.	Weinstock József	női szabó	"-	8.	120	120
10.	Eoker Andor	fűszer	"-	9.	500	720
11.	Reisman Sándor	cipőkeresk.	"-	10.	500	600
12.	Róttbaum Ignác	illatszert.	"-	11.	500	480
13.	Klein Ignác	divatáru ker.	"-	11.	500	360
14.	Troplovits Miklós	ujságárus	"-	11.	250	240
15.	Jakabovits Salamon	cipő-keresk.	"-	13.	500	360
16.	Özv.Gintel Vilmosné	órás	"-	13.	500	480
17.	Kovács Frigyes	textil ker.	"-	18.	1200	1200
18.	Kepets Vilmosné	szabó	"-	18/a.	1000	1000
19.	Prerai Ignác	cipő ker.	"-	19.	1600	1800
20.	Friedman Jenő	órás	"-	19.	400	480

[A dokumentumban további 19 név szerepel.]

347 Alázatos tisztelettel: a hadviseltek nevében
SzSzBMÖL. V. 374.70 d.

Gazdátlan vagyontárgyak

Vásárosnaményi járás főszolgabírájától.
4259/1944.ki.szám.

Leltár.

azokról a gazdátlan vagyontárgyakról, amelyeket a vásárosnaményi főszolgabírói hivatal tisztviselői 1944. okt.hó végén, a német csapatok kivonulása előtt megőrzés végett magukhoz vettek.

1 drb. ezüst gyümölcsmosó, 1 drb. nagyezüst tálca, 1 drb. ezüstitálca, 1 drb. női kabát, 3 drb. abrosz, 60 drb. kis és nagy kés, 13 drb. tortavágó kés, 3 drb. tortakiemelő, 2 drb. pici sótartó, 2 drb. karos ezüst gyertyatartó, 2 drb. ezüst gyertyatartó rész, 1 drb. ezüstpohár, 1 drb. ezüst hüvely, 1 drb. ezüst teatartó, 1 drb. ezüst tortakiemelő, 1 drb. ezüst ismeretlen tárgy, 1 drb. ezüst kiskosárféle alj nélkül, 1 drb. ezüst gyertyatartó rész, 79 drb. villa, 5 drb. kétágu pecsenyés villa, 1 drb. tortakiemelő, 1 drb. torta kistortakiemelő, 20 drb. nagyezüst kanál, 1 drb. teaszűrő, 38 drb. kizezüst kanál, 1 drb. nagyezüst merőkanál, 1 drb. kisebb ezüst merőkanál, 2 drb. ezüst kompótos kanál, 2 drb. ezüst merőkanál, 2 drb. ezüstkompótkiemelő villakanál, 1 drb. nagyezüst négyágu pecsenyekiemelő villa, 2 drb. torta szelő kicsi, 1 drb. ezüst kehely, 1 drb. ezüst kávéfőzőkanna, 1 drb. ezüst teáskanna, 1 drb. ezüst kistálca, 10 drb. ezüst picikanál, 10 drb. ezüst pici villa, 11 drb. ezüst picikés, 3 drb. picitortavágó, 1 drb. rövid szőrmebéléses sötétbarna férfikabát, 1 öltöny nyári férfiruha, 1 öltöny szürke szövet férfiruha, 1 drb. hosszúférfi reggeli kabát, 3 drb. abrosz 18 szalvétával, 1 kézimunkavászonabrosz, 1 drb. kézimunka asztalfutó, 1 drb. kézimunka asztalközép, 2 drb. zsák, 4 drb. párnahuzat, 6 drb. törölköző, 3 drb. kézimunka.

Vásárosnamény, 1945. február hó 9-én.

járási katonai parancsnok.

Részletek Nyíregyháza város 1948. évi halálozási anyakönyvéből

Folyó- szám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozá- sa), lakhelye	vallása	életkora
91	1948. jan. 29	1944. június 15.	Fried Sándomé Kerényi Etelka Nyíregyháza		48 éves
92	1948. jan. 29	1944. június 15.	Fried Márta Nyíregyháza		20 éves
93	1948. jan. 29	1944. június 15.	Fried János		18 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
házas társának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
Fried Sándor	-	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.7396/5/1947.sz. holttanvilvanító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Fried Sándor Kerényi Etelka	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.7396/5/1947.sz. holttanvilvanító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Fried Sándor Kerényi Etelka	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.7396/5/1947.sz. holttanvilvanító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	

Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora
94	1948. jan. 29	1944. máj. 26.	Altmann Zsigmondné Fisch Anna Nyíregyháza		41 éves
95	1948. jan. 29.	1944. máj. 26.	Seidmann Edéné Fisch Ilona Nyíregyháza		43 éves
96	1948. jan. 29.	1944. dec. 15.	Dr. Lefkovich Ignác Nyíregyháza		48 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
háastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
Altmann Zsigmond	-	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4629/12/1946.sz . holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
Seidmann Ede	Fisch Hermann Gutmann Sára	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4629/12/1946.sz . holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Leskovics Sámuel Kampf Róza	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4629/12/1946.sz . holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	

Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora
259	1948. márc. 11.	1944. máj. 28.	Berger Sándomé Klein Sarolta Nyíregyháza		39 éves
260	1948. márc. 11.	1944. máj. 28.	Berger Judit Nyíregyháza		6 éves
261	1948. márc. 11.	1944. dec. 15.	Klein Miklós Nyíregyháza		33 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
háastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
Berger Sándor	Klein Ferenc Rosenzweig Hermina	-	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.1633/1947-6.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Berger Sándor Klein Sarolta	-	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.1633/1947-6.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Klein Ferenc Rosenzweig Hermina	Bergen Belsen	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.1633/1947-6.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	

Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora
262	1948. márc. 11.	1944. máj. 28.	Klein Gábor Nyíregyháza		7 hónapos
263	1948. márc. 11.	1944. febr. 15	Klein József Nyíregyháza		25 éves
264	1948. márc. 11.	1944. jan. 15.	Klein Ilona Nyíregyháza		21 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
házas társának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
-	Klein Miklós Anerbach Katalin	-	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíró-ság Pk.1633/947-6.sz. holttanyilvántó végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Klein Ferenc Rosenzweig Hermina	Melk	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíró-ság Pk.1633/947-6.sz. holttanyilvántó végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Klein Ferenc néhai Rosenzweig Hermina	Bergen Belsen	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíró-ság Pk.1633-1947-6.sz. holttanyilvántó végzése alapján.	

Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora
469	1948. máj. 11.	1948. máj. 9. esteli 11 óra	Herskovits utónevét nem kapott leány Nyíregyháza	izr.	1 napos
470	1948. máj. 11.	1944. június 4.	Klein Jenő Nyíregyháza		48 éves
471	1948. máj. 11.	1944. június 4.	Klein Jenőné Kupferstein Jolán Nyíregyháza		38 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
háastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
-	Herskovits Benjámín Frankel Jolán	Nyíregy-háza Jókai u. 4.	-	Cserbán Mihály sk. bejelentő Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
Kupferstein Jolán	Klein Herman Grünbaun Jetti	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4307/5-1946.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
Klein Jenő	Kupferstein József Fischmann Margit	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4307/5-1946.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	

Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	Az elhalt		
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora
472	1948. máj. 11.	1944. június 4.	Klein Éva Nyíregyháza		12 éves
473	1948. máj. 11.	1944. június 4.	Klein György Nyíregyháza		10 éves
474	1948. máj. 11.	1944. június 6.	Kiss Lajos Nyíregyháza		53 éves

Az elhalt		Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka	Az aláírás előtti esetleges megjegyzések, aláírások	Utólagos bejegyzések Kiigazítások
háastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve				
-	Klein Jenő Kupferstein Jolán	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4307/5-1946.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
-	Klein Jenő Kupferstein Jolán	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.4307/5-1946.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	
Rosenstein Komélia	Kiss Ábrahám Klein Katalin	Auschwitz	-	Bejegyezve a nyíregyházi járásbíróság Pk.6834/1947.5.sz. holtányilvánító végzése alapján. bejelentő.- Klajnik Imre sk. anyakönyvvezető h.	

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

10162

Irodalom

Bernstein Béla: A nyíregyházi zsidó temető /Zsidó Évkönyv az 5690. bibliai évre/ Szerk: Kecskeméti Vilmos, B.1929/30.

Bernstein Béla: Szabolcs vármegye utolsó főrabbija /Évkönyv 1915/ Szerk.: Bánóczi József, Bp. 1915.

Eötvös Károly: A nagy per, mely ezer éve folyik s még nincs vége, Bp.1908.

Farkas József: A zsidók Mátészalka társadalmában, Debrecen 1989.

Fazekas Rózsa: A szatmár megyei zsidóság az 1848. évi összeírás tükrében.In.: Emlékkönyv Hársfalvi Péter születésének hatvanadik évfordulójára. Nyíregyháza 1989. 152-171.p.

Gábor Anna: A zsidók letelepedése Szabolcs-Szatmár megyében. Szabolcs-Szatmári Szemle 1991/1, 32-50 p.

Geduly Henrik: Nyíregyháza az ezredik évben, Nyíregyháza 1895.

Gervai Sándor: Nyíregyháza zsidósága élete Jeruzsálem 1963.

Harsányi László: A nagykállói zsidók történetéhez /Évkönyv 1971/72/ Szerk.: Scheiber Sándor, Bp. 1972.

Harsányi László: a nyíregyházi zsidóság történetéhez /Évkönyv 1973/74/ Szerk.: Scheiber Sándor, Bp. 1974.

Hoffmann Emil: A zsidó hitközségek Szabolcs vármegyében /Szabolcs vármegye Szerk.: Borovszky Samu/ Bp.é.n.

Hoffmann Mihály Régi boltok, régi boltosok /Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei/ Szerk.: Hunek Emil,

Holocaust Magyarországon. Szerkesztő Ságvári Ágnes. Sollun BT. Bp.1994. Közigazgatási térkép és adattár

Jólesz Károly: Kisvárdai és környéke zsidósága, Tel-Aviv é.n.
Király Aladár: a nyíregyházi gettó története, Nyíregyháza 1946.

Kiss Gábor: A nagykállói zsidó hitközség történetéből Szabolcs-Szatmár Szemle 1991/1.51-57 p.

Magyar Statisztikai Közlemények: az 1900. évi népszámlálás (5.köt.), az 1910. évi népszámlálás (61.köt.), az 1920. évi népszámlálás (73.köt.)

Neumann Albert: A szabolcsi zsidók /Szabolcs vármegye, Szerk: Dienes István Bp. 1939.

Riczu Zoltán: Zsidó épületek és emlékek Nyíregyházán, Nyíregyháza 1992.

Te vagy a tanú! Ukrajnától Auschwitzig: Szerk.: Pór Dezső és Zsadányi Oszkár. Bp. 1947.

Margócsy József: A nyíregyházi Hoffmann-család. Helytörténeti tanulmányok IV. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat levéltára kiadványai, Nyíregyháza 1993.

Nyíregyháza története. Nyíregyháza 1987. Szabolcs Vármegye. Bp.1939. Szatmár megye Bp.é.n.

Felőhelyek

IV. B. 404 337. d.

IV. B. 411. 263; 266. d.

IV. B. 764 74. d.

V. B. 186. XI. 700/1944